

Народна банка на Република Северна Македонија

ДИРЕКЦИЈА ЗА МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА И ИСТРАЖУВАЊЕ

Најнови макроекономски показатели Преглед на тековната состојба

февруари 2021 година

Најнови макроекономски показатели

Преглед на тековната состојба – влијанија врз монетарната политика

Прегледот на тековната состојба има за цел да даде осврт на најновите макроекономски податоци (ноември 2020 година – јануари 2021 година) и споредба со последните макроекономски проекции (октомври 2020 година). Со тоа ќе се утврди колку тековната состојба во економијата соодветствува со очекуваните движења на варијаблите во последниот циклус проекции. Прегледот е фокусиран на промените на екстерните претпоставки и остварувањата кај домашните варијабли и на тоа како овие промени се одразуваат врз амбиентот за водење на монетарната политика.

Најновите согледувања на ММФ од јануари за растот на светската економија се поповолни во споредба со октомвриските проекции како резултат на одобрувањето повеќе вакцини за употреба и почетокот на вакцинацијата во дел од развиените земји од декември 2020 година, поповолните оценки за втората половина на 2020 година и најавите за дополнителен фискален стимул во дел од развиените земји во следниот период. Притоа, во однос на ризиците од октомври, појавата на вториот бран на пандемијата е еден од надолните ризици којшто се оствари, додека постигнувањето договор за Брегзит во декември 2020 година претставува отстранување на еден значаен негативен ризик. **Сепак, високата неизвесност и понатаму постои, како и ризиците главно поврзани со развојот на пандемијата и изгледите за справување со неа.** Нагорните ризици за глобалниот раст се поврзуваат со поуспешното управување со пандемијата и се однесуваат на побрзото производство и дистрибуција на вакцините, поголемата ефективност на терапиите за справување со вирусот, како и евентуално поголемиот фискален стимул од очекуваниот. Од друга страна, како надолни ризици се вбројуваат повторното забрзано ширење на заразата, евентуалното воведување значително построги мерки за справување со вирусот од очекуваното, побавниот напредок во медицинскиот третман против вирусот, вклучително и побавната вакцинација. Исто така, со предвременото прекинување на политиките за поддршка на економијата може да дојде до неповолен ефект врз пазарот на труд и врз солвентноста на фирмите и да се намали долгорочниот раст, а со затегнувањето на условите за финансирање може да се зголеми ризикот од неможност за отплаќање на долгот кај дел од земјите. Во однос на **економските движења во еврозоната**, првично објавените процени за БДП за четвртиот квартал покажуваат реален годишен пад на економијата од 5,1% (пад од 4,3% во третиот квартал), со што за цела година е остварен економски пад од 6,8%. Оцените од анкетните истражувања на домаќинствата и претпријатијата за јануари 2021 година упатуваат на натамошен тренд на годишен пад и во првиот квартал на 2021 година, во услови на продолжени рестриктивни мерки за спречување на ширењето на вториот бран на пандемијата. Германија, како наш најзначаен трговски партнер, според првичната процена, во последното тримесечје на 2020 година забележа реално годишно намалување на економската активност за 3,9%, слично како и во третиот квартал (пад од 4%), а за целата година падот изнесува 5%. Анкетните истражувања за јануари упатуваат на послаба активност во однос на последниот квартал на 2020 година, пред сè заради услужниот сектор што се должи на натамошните рестрикции, додека оценките за индустријата и понатаму упатуваат на раст. Стапката на невработеност во еврозоната во декември е стабилна и во четвртиот квартал изнесува 8,3% (8,6% во третиот квартал). Годишната стапка на инфлација во еврозоната во јануари 2021 година забрза и изнесува 0,9% (-0,3% во декември 2020 година). Ваквата силна промена во динамиката е резултат на солидната стапка на базичната инфлација (од 1%), наспроти минималниот раст во декември, а во помал дел и на помалиот пад на цените на енергетската компонента во однос на декември 2020 година. Проекциите за **едномесечната каматна стапка ЕУРИБОР** за периодот 2021-2022 година се ревидирани надолу, при непроменет пакет мерки за одржување на повољните финансиски услови на подолг рок на состанокот во јануари, но со пазарни очекувања за дополнителен стимул од страна на ЕЦБ.

Од аспект на одделните квантитативни показатели за надворешното окружување на македонската економија, оценките на странската ефективна побарувачка се ревидирани нагоре за 2020 и 2022 година, а надолу за 2021 година во однос на октомвриските проекции, додека остварувањето на **странската ефективна инфлација** во 2020 година е малку пониско во однос на оценките од октомври, а воедно е направена и надолна ревизија за наредниот двегодишен период. Најновите оценки за **САД-доларот во однос на еврото** упатуваат на депрецијација на САД-доларот во 2021 и 2022 година, но посилено во однос на проекциите од октомври. **Цените на примарните производи на светските берзи** во 2020 година главно забележаа пад, со исклучок на растот на цената на пченицата и бакарот, а остварувањата се повисоки од октомвриските очекувања. Најновите проекции за цените на примарните производи на светските берзи упатуваат на синхронизирани движења, при што се очекува силен раст во 2021 година и пад во 2022 година, што претставува ревизија нагоре за 2021 година, а надолу за 2022 година во однос на октомвриските оценки. Сепак, движењата и оцените за цените на примарните производи се исклучително променливи и тековно се под нагласено влијание од случувањата поврзани со пандемијата, што создава поголема неизвесност околу нивната идна динамика и ефектите врз домашната економија, и на краток, и на подолг рок.

Споредбата на последните макроекономски показатели од домашната економија со нивната проектирана динамика во рамките на октомврискитот циклус проекции не упатува на позначителни отстапувања во одделните сегменти од економијата. Во првите три квартали на 2020 година, во просек, економијата бележи реален пад од 5,9%, што е во согласност со очекувањата. Тековно расположливите високофреквентни податоци за четвртиот квартал од 2020 година упатуваат на поповолни движења во домашната економија и поумерени негативни ефекти од здравствената криза во споредба со претходниот квартал, во услови на релативно брзо закрепнување на производството и извозот вклучени во глобалните синџири на снабдување, постепено приспособување на однесувањето и навиките на субјектите кон новонастанатата состојба, како и примена на целни и помалку рестриктивни мерки за справување со вториот бран на ковид-19 и мерки за поддршка на економијата. Така, податоците за овој период, во просек, покажуваат натамошно забавување на годишниот пад на индустријата (во декември беше забележан и годишен раст, за првпат од појавата на пандемијата) и на прометот во вкупната трговија, како и забрзување на растот во градежништвото, при натамошни неповолни движења кај прометот во угостителството. **Во однос на промените кај потрошувачките цени,** остварената годишна стапка на инфлација во јануари 2021 година од 1,9% е во согласност со очекувањата според октомвриската проекција. Сепак, при ревизији главно во нагорна насока кај надворешните влезни претпоставки, сè уште е нагласена неизвесноста од движењето на светските цени на примарните производи во следниот период и нивното влијание врз домашните цени, што е посебно изразено по појавата на вториот бран од пандемијата на ковид-19, мутациите на корона-вирусот и проблемите со производството и дистрибуцијата на вакцината.

Девизните резерви (приспособени за ценовните и курсните разлики и ценовните промени на хартиите од вредност) на крајот од 2020 година изнесуваа 3.359,9 милиони евра, што претставува годишен раст од 98,4 милиони евра. Гледано преку факторите на промена, растот во најголем дел произлегува од трансакциите за сметка на државата, поконкретно од задолжувањето на државата во странство, додека Народната банка интервенира на девизниот пазар со нето-продажба на девизи. Останатите текови се позитивни, но со поумерени ефекти. Податоците за надворешнот рговската размена за целата 2020 година укажуваат на стеснување на трговскиот дефицит, во услови на пад кај увозната и извозната компонента, во согласност со последните проекции. Истовремено, податоците за менувачкото работење заклучно со крајот на 2020 година се малку повисоки од проектираните за годината. **Последните расположливи податоци за јануари 2021 година** и понатаму укажуваат на соодветно ниво на девизните резерви. Расположливите податоци за нето-откупот

од менувачко работење, заклучно со крајот на јануари упатуваат на можност за остварување малку пониски нето-приливи од приватните трансфери од проектираните за првиот квартал од 2021 година. Сепак, податоците се расположливи за краток временски период и не се доволни за изведување попрецизни заклучоци.

Во однос на движењата во монетарниот сектор, финалните податоци за декември покажуваат месечен раст на **вкупните депозити** (од 2,9%) којшто е повисок во однос на растот во претходниот месец (1%), што делумно е резултат на влијанието на сезонските фактори, како и на исплатата на средства од четвртиот пакет економски мерки за справување со кризата од ковид-19. Притоа, за зголемувањето на вкупните депозити речиси еднаков придонес имаат депозитите на претпријатијата и домаќинствата, при негативен придонес на останатите сектори. Според валутната структура, зголемувањето на вкупните депозити во најголем дел е резултат на депозитите во домашна валута (во целост како резултат на растот на депозитните пари), при мал позитивен придонес и на депозитите во странска валута. На годишна основа, вкупните депозити во декември се повисоки за 5,7%, при проектиран годишен раст за крајот на четвртиот квартал од 2020 година од 4,4%, според октомвриската проекција. Во однос на кредитниот пазар, **вкупните кредити** на приватниот сектор во декември остварија месечен раст од 1,1% (пад од 0,2 во претходниот месец). Растот на кредитната активност во декември речиси целосно произлегува од растот на кредитите одобрени на претпријатијата, при мал позитивен придонес и на кредитите одобрени на домаќинствата. Според валутната структура, месечниот раст на вкупните кредити речиси подеднакво е резултат на кредитите во домашна и во странска валута. На годишна основа, вкупните кредити во декември се повисоки за 4,7%, што е во рамките на проектираниот раст за четвртиот квартал од 2020 година (5,3%), согласно со октомвриската проекција.

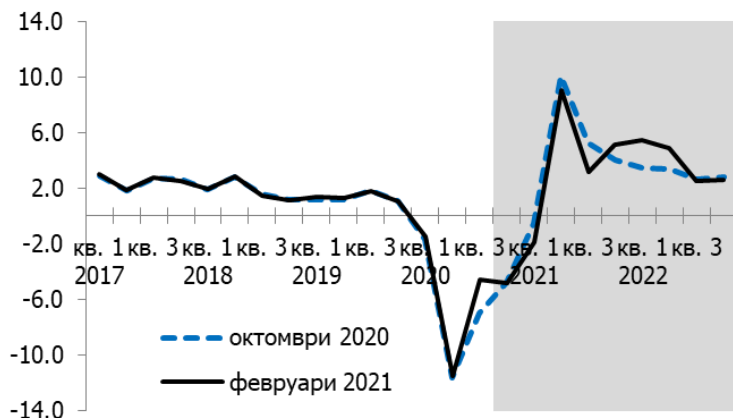
Во **Буџетот на Република Северна Македонија** во 2020 година е остварен дефицит од 53.866 милиони денари. Буџетскиот дефицит во најголем дел е финансиран преку задолжување од странство, при што дел од приливите се задржани како депозити на државата кај Народната банка. Воедно, во овој период, државата дополнително се задолжи на домашниот пазар на државни хартии од вредност. Остварениот буџетски дефицит за овој период на годината претставува 95,3% од дефицитот предвиден со вториот ребаланс на Буџетот за 2020 година.

Последните макроекономски показатели и оценки упатуваат на одредени отстапувања во однос на проектираната динамика, но согледувањата за амбиентот за спроведување на монетарната политика се главно непроменети во однос на претходните оценки. Девизните резерви и натаму се во сигурната зона. Остварувањата заклучно со крајот на 2020 година се подобри од очекувањата, а остварувањата заклучно со јануари ја одразуваат динамиката на раздолжување на државата кон странство и сè уште слабата понуда на девизи поради пандемијата. Падот на економската активност во првите три квартали од 2020 година е во рамките на очекувањата од октомвриските проекции, при значително забавување на падот на бруто домашниот производ (БДП) во третиот квартал. Расположливите високофреквентни податоци за последниот квартал од 2020 година упатуваат на поповолни движења во домашната економија во споредба со претходниот квартал и на натамошно забавување на падот на БДП, согласно со очекувањата. Во однос на инфлацијата, остварувањата во јануари 2021 година се во согласност со проектираните, при што и натаму е нагласена неизвесноста од движењето на светските цени на примарните производи во следниот период и нивното влијание врз домашните цени, согласно со сè уште неизвесните економски ефекти од пандемијата на ковид-19. Во рамките на монетарниот сектор, годишниот раст на депозитите во декември е над проектираниот за четвртиот квартал на 2020 година, со октомвриската проекција, додека годишниот раст на кредитите е во рамките на проектираното ниво.

Брзо закрепнување на вкупната надворешнотрговска размена во втората половина на 2020 година

Во 2020 година, дефицитот во размената на стоки со странство забележа стеснување од 9,8% на годишна основа, според очекувањата од октомвриската проекција, во услови на истовремен годишен пад на извозната и на увозната компонента. Извозот на стоки во 2020 година бележи годишно намалување од 10%, при пониски остварувања кај сите извозни категории, но со најголем пад забележан кај извозот на индустриските капацитети од автомобилската индустрија во странска сопственост (со учество од околу 65% во вкупниот пад). Динамички гледано, најголемиот удар врз извозот како последица на пандемијата на ковид-19 е сконцентриран во второто тримесечје, со пад од 35,7% на годишна основа. Имено, во услови на воспоставени ограничувања на движењето во домашната економија, како и во поголем дел од земјите од ЕУ, одредени тешкотии при транспортот на стока и значителен пад на побарувачката, еден дел од производните капацитети во домашната економија, вклучително и капацитетите ориентирани кон извоз, останаа затворени во овој период. Но, веќе во третиот квартал, во услови на привремено стабилизирање на состојбата со пандемијата, постепено олабавување на мерките за спречување на нејзиното ширење и повторно активирање на капацитетите вклучени во глобалните синџири на снабдување, се забележува значително забавување на падот на извозот (остварен пад од само 1,4%) и понатамошно забрзано закрепнување во последното тримесечје од годината кога вкупната извозна активност забележа раст од 5,1%. Ваквите остварувања упатуваат дека нормализирањето на синџирите на производство во кои се вклучени извозните капацитети и нивното приспособување кон новонастанатата состојба се одвиваше релативно брзо, што има поволен ефект врз вкупната економија. Движењата на увозната компонента на надворешнотрговската размена во голем дел ги одразуваат извозните остварувања. Така, годишното намалување од 10% е резултат на пониските остварувања кај сите увозни категории и во најголем дел е сконцентриран во второто тримесечје, како резултат на намалениот суровински увоз на капацитетите ориентирани кон извоз во економијата и понискиот увоз на опрема и машини и енергија. Во третиот и четвртиот квартал се забележува значително забавување на падот кај увозот на стоки, во услови на брзо закрепнување на суровинскиот увоз и увозот на опрема и машини, при натамошни пониски остварувања кај енергетскиот увоз.

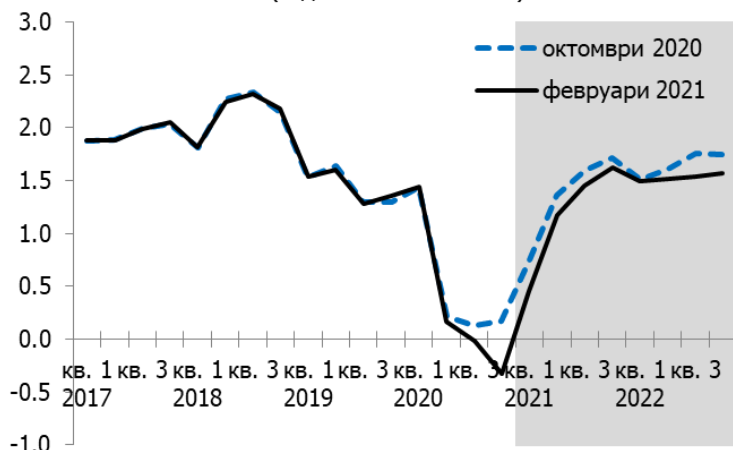
Странска ефективна побарувачка (годишни промени во %)

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Со најновите оценки за **странската ефективна побарувачка** е извршена нагорна ревизија за 2020 и 2022 година, а надолна за 2021 година. Имено, тековно се очекува дека падот на странската ефективна побарувачка во 2020 година ќе изнесува -5,6% (-6,3% во октомври), додека растот во 2021 и 2022 година ќе изнесува 3,7% и 3,8%, соодветно (4,6% и 3% во октомври, соодветно). Ваквите ревизии во најголема мера се резултат на ревидираните оценки за економската активност во Германија¹ и Италија. Имено, кај овие земји има значително подобри остварувања во втората половина од 2020 година во однос на октомвриските очекувања, додека тековните оценки упатуваат на нивен послаб раст во 2021 година, а посилен во 2022 година.

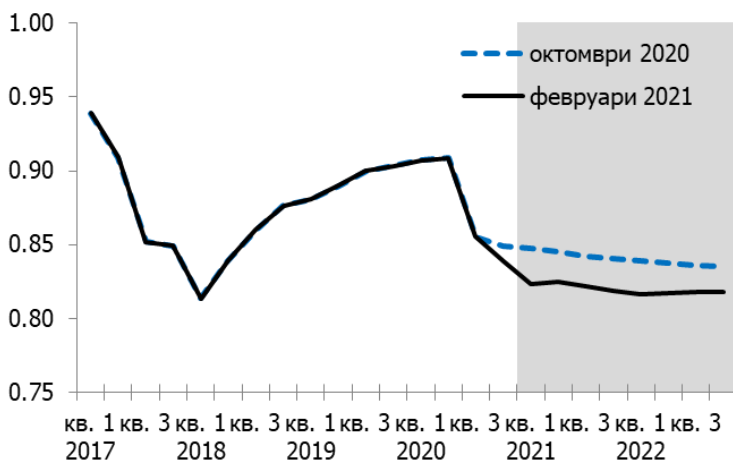
Странска ефективна инфлација (годишни стапки во %)

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Остварената странска ефективна инфлација во 2020 година изнесува 0,3% и е малку пониска од октомвриските оценки (0,5%). За наредниот двегодишен период исто така е извршена мала надолна ревизија и се очекува дека странската ефективна инфлација ќе изнесува 1,2% и 1,5% во 2021 и 2022 година, соодветно (1,4% и 1,7% во октомври). Надолната ревизија се должи на пониската инфлација кај поголемиот број земји вклучени во индексот.

Курс евро/САД-долар

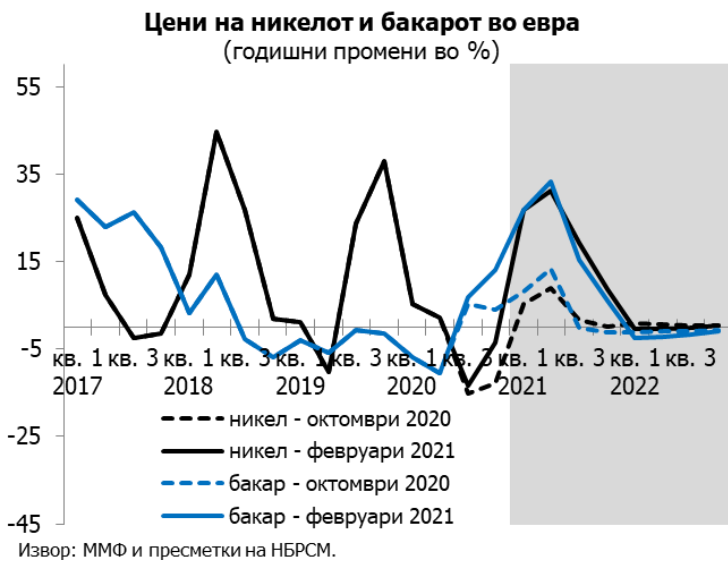
Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Со најновите оценки на **девизниот курс евро/САД-долар** е извршена **надолна ревизија за 2021 година и мала нагорна за 2022 година**. Притоа, и натаму се очекува дека САД-доларот ќе депрецира во однос на еврото, особено во 2021 година. Ваквата динамика во најголема мера е одраз на очекувањата за значителен фискален стимул во САД заради надминување на економските последици од ковид-19, како и помалиот интерес на инвеститорите за доларот при поповолни изгледи за глобалната економија со почнувањето на процесот на масовна вакцинација.

¹ Проектиран пад на Германија од 5% во 2020 година, наспроти 5,7% во октомври и проектиран раст од 3,6% во 2021 и во 2022 година соодветно, наспроти 4,4% и 2,5% во октомври.

Очекувањата за движењето на цената на нафтата² во 2021 година се ревидирани во нагорна насока, при што тековно се очекува значително поголем ценовен раст од проектираниот во октомври. Нагорната ревизија во најголем дел е одраз на очекувањата на инвеститорите за раст на глобалната побарувачка на нафта, во услови на релативно попозитивни изгледи за глобалната економија со почнувањето на вакцинирањето, пад на вредноста на САД-доларот, како и оценките за намалено ниво на залихи како резултат на одлуката на земјите од ОПЕК+ за продолжување на мерката за намалување на понудата на нафта на светските пазари³. Од друга страна, за 2022 година оцените се ревидирани надолу, при што се очекува пад, наспроти предвидениот мал раст во октомври.

Остварениот пад на цената на никелот во 2020 година е помал од проектираниот во октомври, додека цената на бакарот забележа мал раст, наместо претходно очекуваниот пад. За 2021 година, цените на металите се ревидирани во нагорна насока, при што тековно се очекува значително поголем раст на цените на бакарот и никелот од претходно проектираните. Ваквите ревизии се должат на очекувањата за раст на побарувачката, при што кај бакарот произлегува од кинеската економија и градежната индустрија во САД, додека кај никелот од индустријата на електрични автомобили и од преработувачката индустрија на челик. Во 2022 година се очекува стабилизирање на цената на никелот и малку поголем пад на цената на бакарот од предвидениот во октомври.

Цената на пченицата во 2020 година оствари поголем раст од проектираниот во октомври, додека падот на цената на пченката беше помал од претходно очекуваниот. За 2021 година, цените на примарните прехранбени производи се нагорно ревидирани, при што тековно се очекува значително поголем раст на цената на пченката и пченицата, во споредба со оцените во октомври. Нагорната ревизија на цената на

² За анализата на цените на нафтата, металите и примарните прехранбени производи се користат разни извештаи на ММФ, Светската банка, ФАО, ОПЕК, ЕЦБ и на специјализирани меѓународни економски портали.

³ На 5.1.2021, освен одлуката на земјите од ОПЕК+ за продолжувањето на мерката за ограничувањето на производството на нафта, Саудиска Арабија донесе одлука доброволно да го намали своето производство на нафта во февруари и март 2021 година за дополнителни 1 милион барели нафта на ден. Следствено, во првите три месеци од 2021 година, квотите за ограничување на производството ќе изнесуваат во просек 7,8 милиони барели на ден, наспроти претходно утврдените 7,1 милион барели на ден (во просек) за овие три месеци.

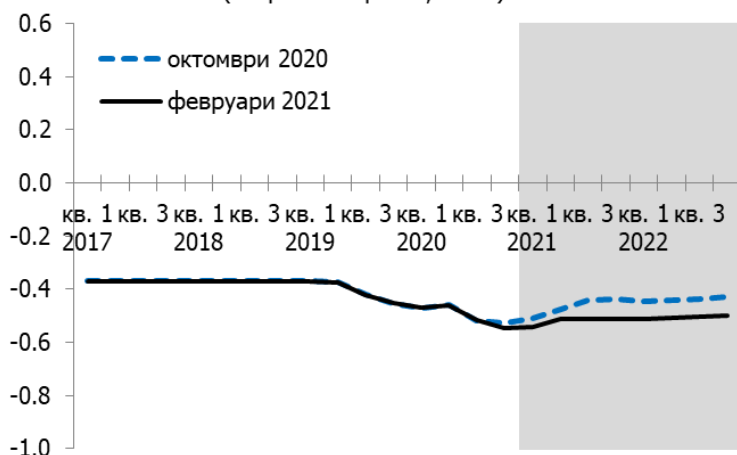
Цени на пченицата и пченката во евра
(годишни промени во %)

Извор: ММФ и пресметки на НБРСМ.

пченицата во најголема мера е резултат на намаленото ниво на производство во Аргентина и Кина, зголемената глобална побарувачка, како и на најавите за воведување данок на извоз од страна на Русија, додека кај пченката е одраз на очекувањата за помалото производство во Аргентина, Бразил, Европската Унија и САД и на силната побарувачка од Кина. Од друга страна, за 2022 година, движењата кај цената на пченицата и пченката се ревидирани надолу, при што сега се очекува мал пад на пченицата и позначителен пад на пченката, наместо предвидениот мал раст во октомври.

Едномесечен Еурибор
(квартален просек, во %)

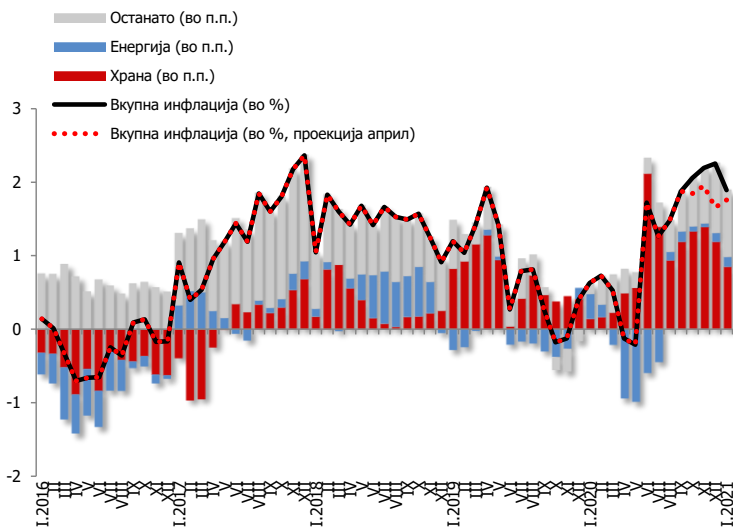

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Во поглед на едномесечниот ЕУРИБОР, за 2021 и 2022 година е извршена надолна ревизија во однос на проекциите од октомври. Имено, најновите оценки се дека едномесечниот ЕУРИБОР во просек ќе изнесува -0,52% во 2021 година (-0,47% во октомври) и -0,51% во 2022 година (-0,44% во октомври). Ваквите движења во најголема мера се одраз на очекувањата за дополнителен монетарен стимул од страна на ЕЦБ, во услови на влошени економски изгледи во Европа при побавно одвивање на процесот на вакцинирање.

Стапка на инфлација

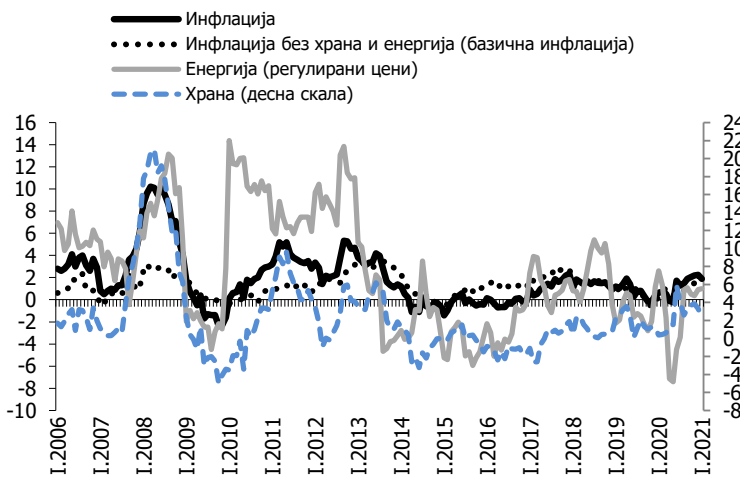
(годишни придонеси во вкупната инфлација, во п.п.)

Извор: ДЗС и НБРСМ.

Инфлација и цени на храната и енергијата

(годишни промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

Во јануари 2021 година, **домашните потрошувачки цени** забележаа намалување за 0,2% на месечна основа (по нивното зголемување од 0,4% во претходниот месец), во најголем дел заради намалувањето на цените во категориите од прехранбената компонента, во услови на непроменета базична инфлација и мал позитивен придонес на енергетската компонента⁴.

Годишната стапка на инфлација во јануари изнесува 1,9% (2,3% во минатиот месец) и произлегува главно од растот на цените на базичната и прехранбената компонента, а во мал дел и од енергетската компонента⁵. Остварената годишна стапка на инфлација во јануари е во согласност со проектираната стапка на инфлација според октомврскиот циклус проекции, при нагорно отстапување кај енергетската компонента, а во помала мера и кај базичната компонента, додека мало надолно отстапување има кај цените на храната.

Цените на базичната компонента на инфлацијата во јануари се непроменети на месечна основа (по забележаниот раст во претходниот месец од 0,9%). На годишна основа, стапката на базична инфлација бележи минимално забавување и изнесува 1,8% (1,9% во претходниот месец). Притоа, највисок позитивен придонес имаат цените на тутунот⁶, по што следува придонесот на цените на услугите во ресторани и хотели, додека цените на воздушниот сообраќај, аудиовизуелната и информатичката опрема и цените на облеката имаат негативен придонес.

⁴ Гледано по групи производи, најголем негативен придонес на месечна основа имаат пониските цени на зеленчукот, овошјето и месото, потоа падот на цените на обувките, нетрајните производи за домаќинство, како и пониските цени на воздушниот сообраќај. Од друга страна, најголем позитивен придонес има порастот на цените на течните горива и мазива, цените на големите апарати и за домаќинство, цените во категоријата „електрични апарати за лична хигиена и други апарати, производи за лична хигиена“, како и цените на услугите во ресторани и хотели.

⁵ Во услови на годишен пад на цените на течните горива и мазива согласно со светските движења на цената на нафта, годишниот раст на цените на енергијата е резултат на зголемувањето на цените на електричната енергија во август, согласно со одлуката на Регулаторната комисија за енергетика. Започнувајќи од 1.8.2020, цената на електричната енергија е повисока за 7,4%, односно за висока тарифа изнесува 5,95 ден/kWh, за ниска тарифа изнесува 2,99 ден/kWh, додека за еднотарифно мерење изнесува 4,77 ден/kWh (<https://www.erc.org.mk/pages.aspx?id=153>).

⁶ Годишниот раст на цената на тутунот во јануари е одраз на покачувањето на цените на цигарите во март и јули 2020 година, согласно со предвиденото годишно зголемување на акцизите на цигарите за 0,20 денари/парче, заклучно со 1 јули 2023 година. На ист начин делува и промените во Законот за тутун, производи од тутун и сродни производи, којшто обврзува сите пакувања на цигарите да имаат по 20 цигари до ноември 2020 година (претходно имаше кутии и по 19 цигари), што заедно со зголемениот износ за акциза која што се наплатува по цигара, придонесе за зголемувањето на трошоците на производителите.

Во однос на очекуваните движења на цените на надворешните влезни претпоставки кај проекцијата на инфлацијата, направените ревизии се главно во нагорна насока.

Во вакви услови, и натаму е нагласена неизвесноста од движењето на светските цени на примарните производи во следниот период и нивното влијание врз домашните цени, согласно со неизвесните економски ефекти поврзани со вториот бран на пандемијата и мутациите на вирусот, како и со производството и дистрибуцијата на вакцините.

Странски ефективни* и домашни цени на храна
(индекси, 2005 = 100)

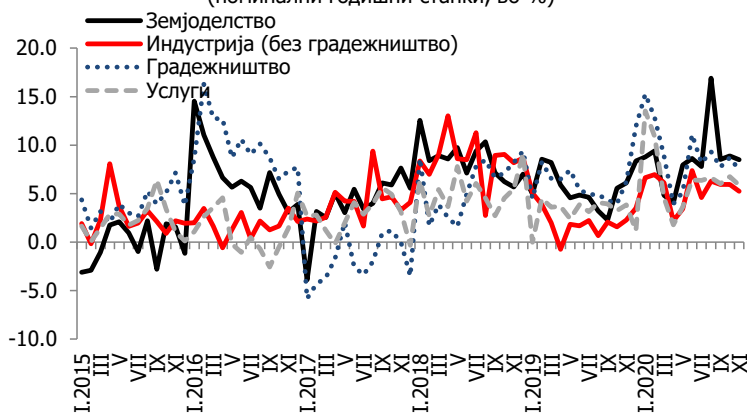
* Ефективните странски цени на храна се добиени како пондериран збир од цените на храната во земјите што се најзначајни трговски партнери на Северна Македонија.

Просечна исплатена плата
(годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС.

Просечна исплатена месечна нето-плата по сектори
(номинални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС.

Во ноември 2020 година, номиналниот годишен раст на просечната нето-плата изнесуваше 7% (8,4% во претходниот месец). Продолжувањето на солидниот раст на платите, како и претходно, во еден дел претставува пренесен ефект од покачувањето на платите во јавниот сектор⁷, ефектот од мерката за субвенционирање на придонесите поради зголемување на плата⁸, надополнет со ефектот од овогодишното усогласување на растот на законски утврдената минимална плата (зголемување за 3% во јули⁹). Исто така, во четвртиот квартал повторно беше спроведена фискалната мерка за финансиска помош на работодавците погодени од здравствената криза за исплата на плата.

Раст на платите имаше кај поголемиот дел од дејностите, а најизразен е кај дејностите поврзани со „уметност, забава и рекреација“, „здравствена и социјална заштита“, „образование“, „информации и комуникации“, „трговија на големо и мало“, „земјоделство“, „други услужни дејности“, „градежништво“, како и кај преработувачката индустрија¹⁰.

При раст на трошоците на живот на годишно ниво, **реалниот годишен раст на нето-платата во ноември изнесуваше 4,7%.**

Остварениот годишен раст на платите во првите два месеци од четвртиот квартал е малку повисок во однос на очекувањата за раст на платите во рамките на октомвриската проекција.

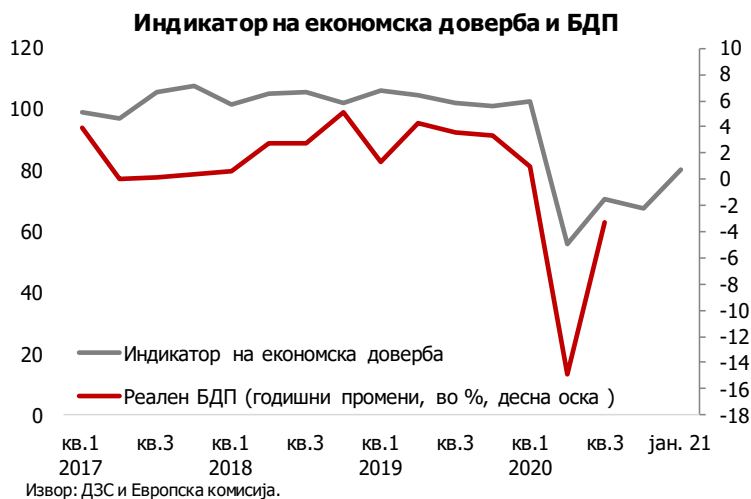
Високофреквентните податоци на страната на понудата и побарувачката

⁷ Во јануари 2020 година, извршено е зголемување на платите во образованието од 10%, а од февруари 2020 зголемување на платите е извршено кај вработените во здравството (раст од 25% за специјалистите, 15% за општите лекари, 10% за медицинските сестри и по 5% за здравствените соработници и помошно-техничкиот персонал).

⁸ Согласно со Законот за субвенционирање на придонесите од задолжително социјално осигурување поради зголемување на плата, којшто започна да се применува со исплатата на ноемвриската плата („Службен весник на РСМ“ бр. 239/19), при што субвенционирањето придонеси се одобрува доколку зголемувањето на нето-платата е во износ од најмалку 600 до најмногу 6000 денари месечно по осигуреник („Службен весник на РСМ“ бр. 239/19, чл. 2 и 3).

⁹ Согласно со објавата на Министерството за труд и социјална политика, објавена во „Службен весник на РСМ“ бр. 75/20 и Уредбата со законска сила за примена на Законот за минимална плата во Република Македонија „Службен весник на РСМ“ бр. 88/20, минималната нето-плата се зголеми за 3%, односно за 434 денари. Висината на минималната плата во бруто-износ, започнувајќи од јули 2020 година до март 2021 година изнесува 21.776 денари (претходно 21.107 денари), односно минималната плата во нето-износ изнесува 14.934 денари (претходно 14.500 денари). Редовното усогласување за зголемување на минималната плата (со порастот за претходната година на просечно исплатената плата во РСМ, индексот на трошоци на живот и реалниот пораст на БДП - една третина од порастот од секој показател, соодветно) беше направено уште пред кризата предизвикана од пандемијата на ковид-19, но со Уредба, Владата го стави во мирување до завршувањето на вонредната состојба (односно за периодот април-јуни 2020 година). Претходно, покрај редовното усогласување во април 2019 година, минималната плата беше вонредно зголемена во декември 2019 година (за околу 2000 денари, нето) и изнесуваше 14.500 денари, нето (Закон за минимална плата, „Службен весник на РСМ“ бр. 239/19).

¹⁰ Намалување на платите во ноември 2020 година е забележано само кај дејностите поврзани со „објектите за сместување и сервисните дејности со храна“.

коишто се расположливи за четвртиот квартал од 2020 година се главно поповолни во споредба со остварувањата во третиот квартал. Сепак, движењата на годишна основа и натаму упатуваат на пад на економската активност во четвртиот квартал од годината, но поумерено во споредба со падот во претходниот квартал, што е во согласност со очекувањата според октомврискиот циклус проекции. Натомошното забавување на падот и постепеното економско закрепнување се должи на целните и помалку рестриктивни мерки за справување со вториот бран на ковид-19¹¹, потоа на постепеното приспособување на однесувањето и навиките на субјектите (како фирмите, така и потрошувачите) кон новонастанатата состојба, како и ефектот од преземените монетарни и фискални мерки. Од друга страна, гледано преку согледувањата на економските субјекти за состојбата во економијата¹², резултатите од анкетните истражувања за периодот октомври-декември 2020 година упатуваат на малку послаби согледувања во споредба со третиот квартал, но помалку негативни од оние во вториот квартал, кога економијата се соочуваше со првиот бран од пандемијата и беа преземени значително построги рестриктивни мерки. За натамошниот период, најновите резултати од анкетните истражувања во јануари 2021 година упатуваат на значително поповолни согледувања за состојбата во економијата во споредба со четвртиот квартал од 2020 година.

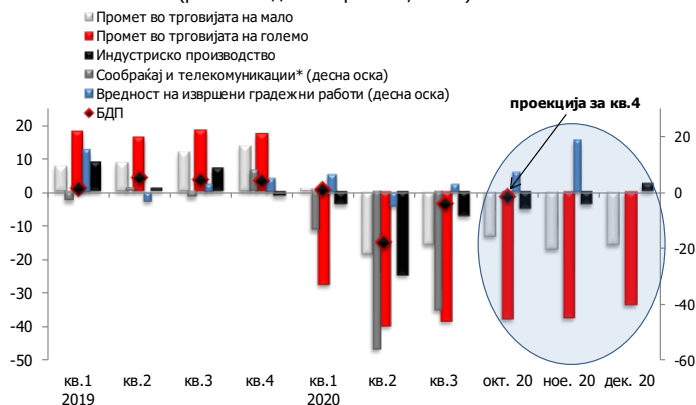
Кај најголемиот дел од расположливите високофреквентни податоци на страната на понудата се забележува подобрување во однос на остварувањата во третиот квартал, како и натамошно

¹¹ Во периодот октомври-ноември 2020 година, Владата донесе повеќе одлуки за повторно воведување рестриктивни мерки заради заштита на здравјето на граѓаните и справување со вирусот ковид-19, а како резултат на значително зголемиот број на новозаразени и починати лица од него во овој период. Меѓу нив се и ограничувањето на работното време на угостителските објекти, ограничување на капацитетот на патници во возилата во јавниот превоз, забрана за групирања на јавен простор и сл. Исто така на 23-та седница Владата донесе и Одлука за постоење на кризна состојба на територијата на Република Северна Македонија. Сепак ваквите рестриктивни мерки се помалку рестриктивни во однос на оние во вториот квартал. Повеќе информации за преземените мерки може да се најдат на следниве врски: <https://vlada.mk/node/22716>, <https://vlada.mk/node/22871>, <https://vlada.mk/node/23041> и <https://vlada.mk/node/23294>.

¹² Се однесува на анкетите спроведени од страна на Европската комисија за мерење на економската доверба на субјектите во една економија. Композитниот показател на економска доверба се добива како пондериран просек од показателите на доверба за потрошувачите и показателите на доверба за одделните економски сектори (градежништво, индустрија, трговија на мало и услуги). Почнувајќи од јануари 2019 година, Европската комисија изврши ревизија на структурата на показателот за доверба на потрошувачите, а преку овој составен елемент и на композитниот показател на економска доверба. Повеќе информации за новата методологија може да се најдат на следнава врска: https://ec.europa.eu/info/files/reviced-consumer-confidence-indicator_en

Економски сектори

(реални годишни промени, во %)

* Прост просек од годишните стапки на промена на различните видови на транспорт и телекомуникациите.
Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

забавување на нивниот пад на годишна основа.

Прометот во вкупната трговија во четвртото тримесечје забележа реален пад од 24,3% на годишна основа, одразувајќи ги и натаму неповолните остварувања кај трговијата на големо и трговијата на мало, додека трговијата со моторни возила забележа висок реален раст. Сепак, падот на прометот во вкупната трговија, како и на трговијата на големо и трговијата на мало, е поблаг во споредба со падот забележан во третиот квартал.

Индустриското производство во

четвртиот квартал од 2020 година забележа просечен пад од 2,3% на годишна основа, што претставува значително забавување во споредба со падот од 7,5% во третиот квартал, во услови на забележана позитивна годишна стапка на раст во декември 2020 година, за првпат од појавата на пандемијата. Гледано по главни индустриски дејности, во четвртиот квартал најголем пад и следствено највисок негативен придонес и натаму се забележува кај преработувачката индустрија, а мал негативен придонес се забележува и кај енергетскиот сектор. Од друга страна, рударството има позитивен придонес. Падот во рамките на преработувачката индустрија е широко дисперзиран, а најголем негативен придонес се забележува кај дел од традиционалните дејности, како на пример „производство на прехранбени производи“, „производство на облека“, како и „производство на тутунски производи“. Кога станува збор за дејностите каде што се активни странските извозни капацитети, најголем негативен придонес се забележува кај производството на машини и уреди. Од друга страна, највисок позитивен придонес во преработувачката индустрија во четвртиот квартал се забележува кај производството на моторни возила (дејност којашто во периодот од март до септември забележа значителен пад), што е воедно и носител на растот на индустријата во декември заедно со растот на производството на метали, текстил и електрична опрема.

Забавувањето на годишниот пад на индустриското производство во четвртиот квартал од 2020 година, во однос на падот во

	2019				2020							
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	окт.	ное.	дек.	
	<i>реални годишни промени во %</i>											
Бруто домашен производ	1.4	4.3	3.6	3.3	0.9	-14.9	-3.3	-	-	-	-	
Индустриско производство	8.8	1.1	7.1	-1.3	-3.7	-25.0	-7.5	-2.3	-5.2	-3.9	2.5	
Извршени градежни работи	15.1	-3.3	3.0	5.3	6.3	-5.1	3.0	-	7.4	18.7	-	
Високоградба	-9.3	5.1	23.7	-1.1	-8.5	-20.4	17.9	-	-17.4	-11.6	-	
Нискоградба	58.3	-8.0	-6.7	11.1	21.3	4.7	-6.2	-	27.3	41.6	-	
Промет во трговијата - Вкупно*	13.9	12.8	15.3	15.5	-16.7	-30.6	-26.1	-24.3	-23.8	-24.3	-24.7	
Промет во трговијата на мало*	7.6	8.8	12.0	13.8	1.0	-18.6	-15.7	-15.5	-13.4	-17.1	-15.9	
Промет во трговијата на големо*	18.0	16.0	18.1	17.3	-27.8	-40.1	-38.7	-36.3	-37.8	-37.5	-33.8	

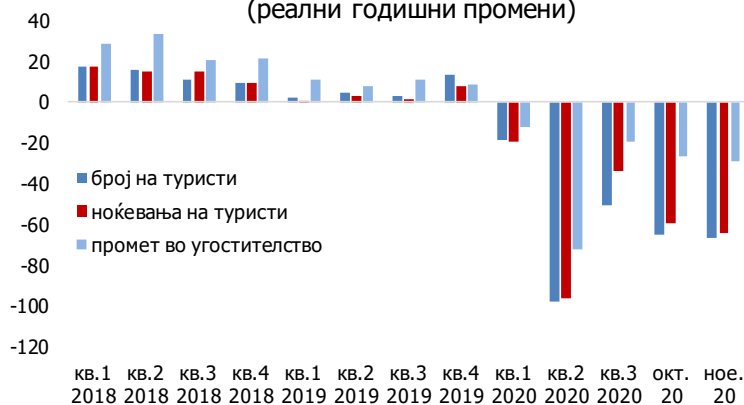
*Реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот. Податоците за трговијата во 2020 година се претходни податоци.

третиот квартал, се должи пред сè на растот на рударството (наспроти падот во третиот квартал), но и на поумерениот пад на преработувачката индустрија и енергетскиот сектор. Притоа, во рамките на преработувачката индустрија, најголемо подобрување имаат дел од дејностите во кои работат компаниите од автомобилската индустрија, како и производството на текстил и производството на пијалаци.

Во периодот октомври-ноември 2020 година, во **градежниот сектор** е забележан релативно висок реален годишен раст од 13,5%, што претставува забрзување на растот во споредба со третиот квартал (раст од 3%). Притоа, растот во периодот октомври-ноември во целост се должи на растот на активноста во делот на нискоградбата, при реален годишен пад кај високоградбата.

Кај **угостителството**, во периодот октомври-ноември 2020 година се забележува реален пад на годишна основа кај бројот на туристи, ноќевањата, како и вкупниот промет и притоа падот кај сите три категории е подлабок во споредба со третиот квартал. Ваквото продлабочување во периодот октомври-ноември се должи речиси во целост на падот на бројот и ноќевањата на домашните туристи (по нивниот раст во претходниот квартал, главно како резултат на поактивното користење на мерката за поддршка на домашниот туризам).

Индикатори за угостителството
(реални годишни промени)

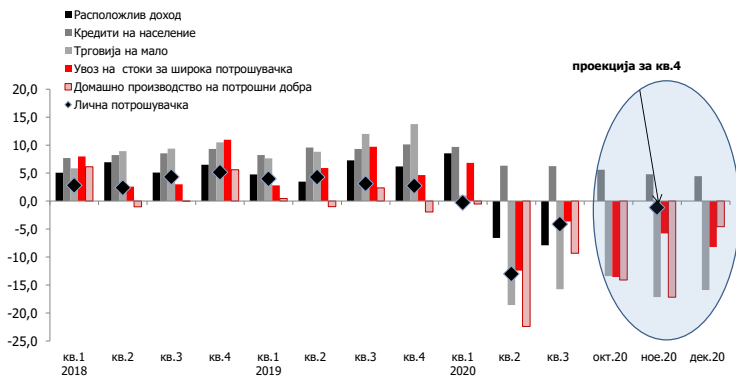
Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

Расположливите показатели за **агрегатната побарувачка** се исто така поповолни во споредба со третиот квартал и слично како и кај понудата, упатуваат на натамошен, но поумерен годишен пад на економската активност во четвртиот квартал од годината.

Показателите за движењата кај **личната потрошувачка**¹³ главно упатуваат на

¹³ Од показателите за личната потрошувачка, податоците за прометот во трговијата на мало, пензиите, домашното производство на по трешни добра, увозот на стоки за широка потрошувачка и кредитите на населението се заклучно со декември 2020 година, додека нето-платите се дадени заклучно со ноември 2020 година.

Индикатори за движењето на личната потрошувачка
(реални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

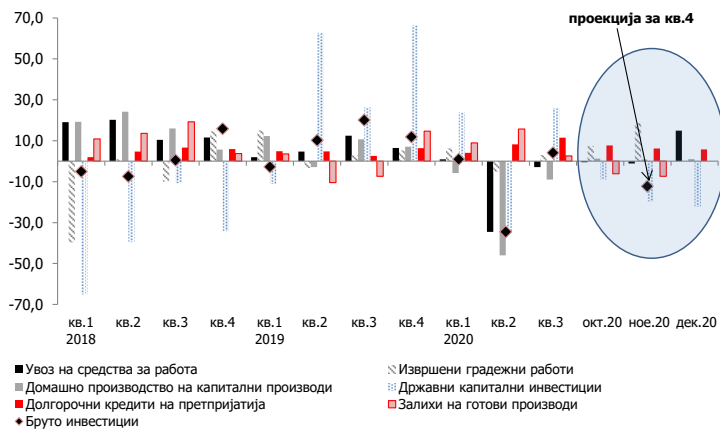
забавување на годишниот пад на потрошувачка во четвртиот квартал од годината. Така, мало забавување на падот во овој период е забележано кај бруто-приходите од ДДВ и кај трговијата на мало. Во поглед, пак, на изворите на финансирање на личната потрошувачка, продолжува солидниот раст на масата на пензии, како и растот на платите и кредитите на населението. За забавување на годишниот пад на личната потрошувачка во четвртиот квартал придонесува и фискалната мерка за еднократна парична помош на различни категории граѓани¹⁴. Од друга страна, домашното производство на потрошни добра и увозот на стоки за широка потрошувачка покажуваат малку повисок пад во споредба со третиот квартал. Што се однесува до показателот за довербата на потрошувачите, тој упатува на зголемување на песимизмот во четвртиот квартал, во однос на третиот квартал (понегативни согледувања и очекувања во однос на финансиската и општата економска состојба во земјата и нивните трошења во следниот период), во еден дел како одраз на зголемената неизвесност поради појавата на вториот бран од пандемијата на ковид-19 и повторното воведување рестриктивни мерки.

Расположливите високофреквентни податоци за **бруто-инвестициите**¹⁵ за последниот квартал од годината главно упатуваат на поповолни движења и кај оваа категорија. Така, забрзува растот кај градежништвото, а по падот во претходниот квартал, раст се забележува и кај домашното производство на капитални производи, приходите од данокот на добивка и увозот на средства за работа. Истовремено, продолжува и растот кај долгорочното кредитирање на претпријатијата од страна на банките. Исто така, поволни се и оценките на

¹⁴ Во вториот половина на декември, Владата започна со исплата на еднократна помош од 6.000 денари за поддршка на личната потрошувачка како дел од четвртиот сет економски мерки за справување со негативните последици предизвикани од корона-кризата со цел да им помогне и на оние категории граѓани на кои не им беше помогнато со третиот сет економски мерки (граѓани со низок доход, корисници на пензија, корисници на правна социјална сигурност на стари лица, млади лица, самохрани родители, деца без родители и родителска грижа, уметници и други лица кои вршат дејност во културата, филмски работници, естрадни уметници). Иако паричната помош првично требаше да се искористи до 25 декември 2020 година и за купување домашни производи како претходно кога се доделуваа домашните платежни картички, сепак мерката претрпе неколку измени со што парите можеа да се користат и во готовина, да се извадат од сметките од банките и да се потрошат на кој било производ или услуга, а рокот беше пролонгиран, со што на 38-та седница Владата донесе одлука за нејзино продолжување до 31 март 2021 година. Повеќе информации за мерката може да се најдат на следниве врски: <https://vlada.mk/node/23652>, <https://vlada.mk/node/23516>, <https://vlada.mk/node/23874>.

¹⁵ Податоците за извршените градежни работи се заклучно со ноември 2020 година, додека, пак, податоците за долгорочните кредити на претпријатија, државните капитални инвестиции, индустриското производство, увозот на стоки за инвестиции и домашното производство на капитални производи се заклучно со декември 2020 година.

Индикатори за движењето на бруто инвестициите
(реални годишни стапки, во %)

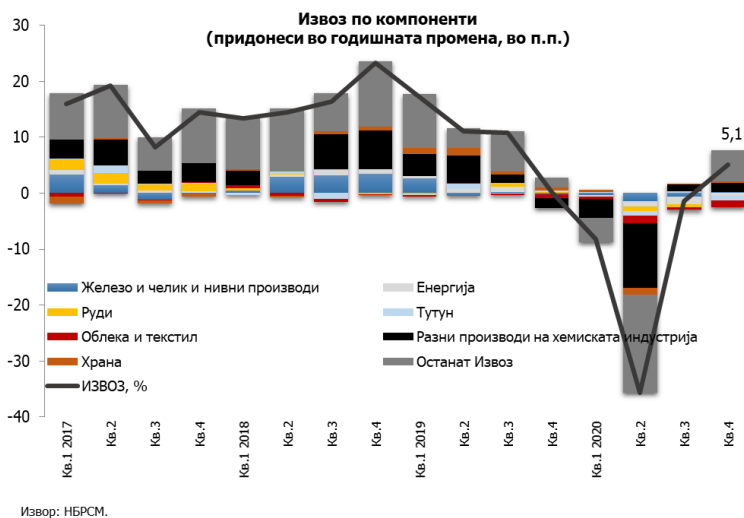

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

раководителите на претпријатијата од градежништвото кои упатуваат на подобри движења во четвртиот квартал во споредба со претходниот квартал. Истовремено, во овој период, забавува падот кај индустриското производство, а оценките на раководителите на претпријатијата во индустријата во четвртиот квартал се слични со оценките дадени во третиот квартал. Единствено државните капитални инвестиции бележат пад, по растот во претходниот квартал.

Податоците за **надворешнотрговската размена** упатуваат на стеснување на дефицитот во четвртиот квартал од годината во однос на истиот период од минатата година, во услови на номинален годишен раст на извозот наспроти падот на увозот на стоки.

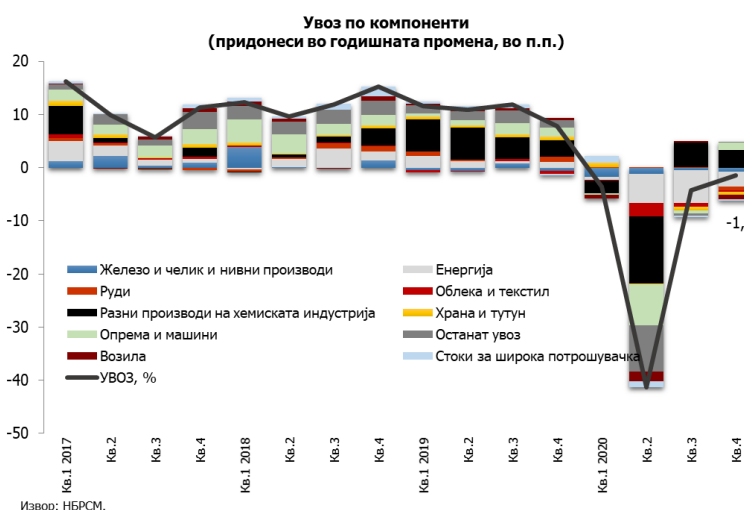
Буџетските остварувања согласно со фискалните податоци за декември 2020 година упатуваат на поумерен годишен раст на **јавната потрошувачка** во четвртиот квартал. Така, од главните категории на јавната потрошувачка, забавува растот кај расходите за плати и трансферите до локалните власти, а расходите за стоки и услуги и натаму бележат пад. Единствено кај трансферите за здравствена заштита е забележан побрз раст.

Дефицитот во размената на стоки со странство во четвртото тримесечје од 2020 година забележа стеснување од 18% на годишна основа, во услови на раст на извозот на стоки при истовремен мал пад кај увозот на стоки. Притоа, вкупната надворешнотрговска размена е малку повисока во однос на истиот период од претходната година, што упатува на закрепнување на вкупната трговија по првичниот силен шок предизвикан од пандемијата на ковид-19 во вториот квартал.

Во четвртиот квартал од 2020 година, извозот на стоки оствари раст од 5,1% на годишна основа. Растот на извозот во најголем дел се должи на забрзаната извозна активност на капацитетите ориентирани кон извоз од автомобилската индустрија, а во мал обем и на подобрите остварувања кај извозот на храна и железо и челик. Од друга страна, останатите извозни категории имаа умерен негативен придонес кон вкупниот извоз, пред сè извозот на облека и текстил и на тутун.

Во споредба со октомвриската проекција, остварувањата во четвртиот квартал се повисоки од очекуваниот извоз за последното тримесечје. Позначителни нагорни отстапувања се забележуваат кај извозот на производните капацитети во странска сопственост, надолнето и со малку повисокиот извоз на храна и на железо и челик.

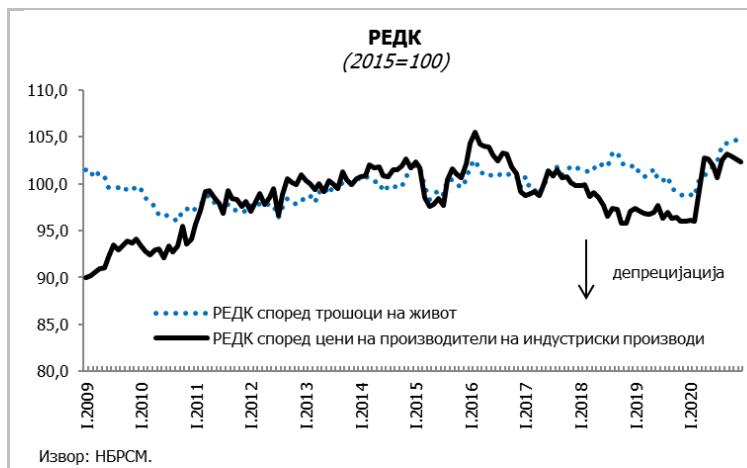

Увозот на стоки во четвртото тримесечје од 2020 година оствари мал пад од 1,4% на годишна основа, при пониски остварувања кај поголемиот дел од увозните категории. Притоа, најголем придонес кон намалувањето на вкупниот увоз на годишна основа има понискиот енергетски увоз (како комбиниран ефект од пониските увезени количини и падот на цената на суровата нафта на светските берзи), надолнет со понискиот увоз на возила, железо и челик и руди. Ваквите остварувања се делумно неутрализирани од повисокиот суровински увоз на дел од извозните капацитети во странска сопственост и повисокиот увоз на опрема и машини.

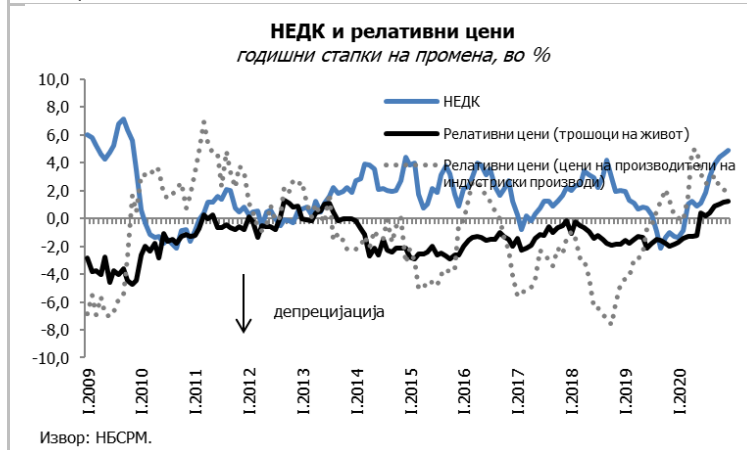
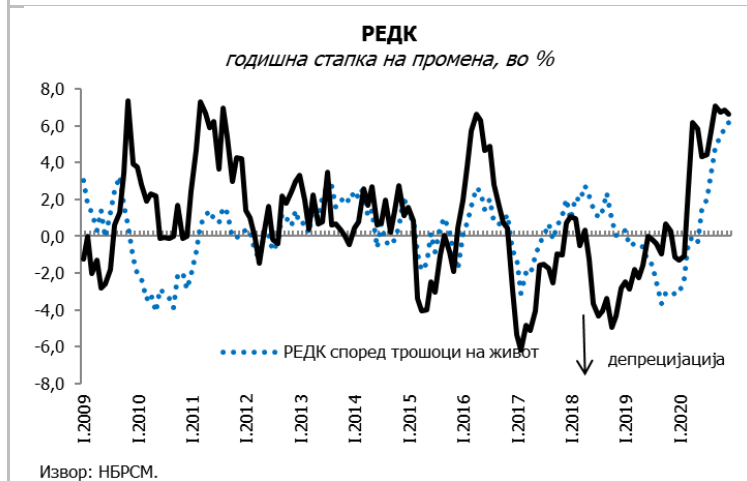
Остварувањата кај увозот на стоки во четвртиот квартал од 2020 година се повисоки од очекувањата за последниот квартал според

ОКТОМВРИСКИТЕ ПРОЕКЦИИ, при повисок увоз кај дел од производните капацитети во странска сопственост, како и увозот на опрема и машини.

Согласно со поголемото нагорно отстапување на увозот од извозот, остварениот трговски дефицит во четвртиот квартал од 2020 година е умерено повисок од очекуваниот согласно со октомвриската проекција.

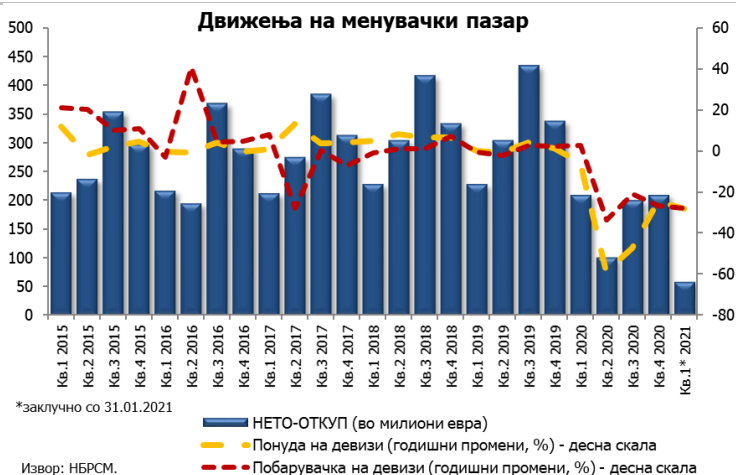

Во декември 2020 година, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на живот аперира за 6,2%, додека индексот на РЕДК пресметан со цените на производителите на индустриски производи забележа аперијација од 6,6%. Најголем придонес за ваквата промена има НЕДК, којшто бележи аперијација од 4,9%, што во најголем дел е резултат на депрецијацијата на руската рубља и турската лира. Истовремено, релативните трошоци на живот се повисоки за 1,2%, додека релативните цени на индустриските производители бележат раст од 1,6%.

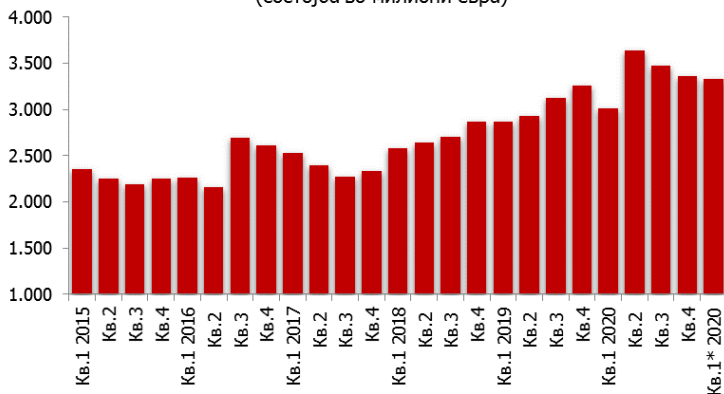

Индексите на РЕДК пресметани со пондери засновани врз надворешнотрговската размена без примарните производи, во декември 2020 година исто така забележаа апрецијација на годишна основа. Така, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на живот апрецира за 4,3%, додека РЕДК дефлациониран со цените на индустриските производи, за 4,8%. Притоа, најголем придонес има номиналниот ефективен девизен курс којшто забележа апрецијација од 3% на годишна основа, додека релативните трошоци на живот и релативните цени на производителите на индустриски производи забележаа раст од 1,3% и 1,8%, соодветно.

Остварениот нето-откуп на менувачкиот пазар во јануари 2021 година изнесува 58,5 милиони евра, што претставува намалување од 28,2% на годишна основа. Ваквите остварувања произлегуваат од истовремениот пад на понудата и на побарувачката на девизи (за 28,1% и 28,0% соодветно).

Бруто девизни резерви (состојба во милиони евра)

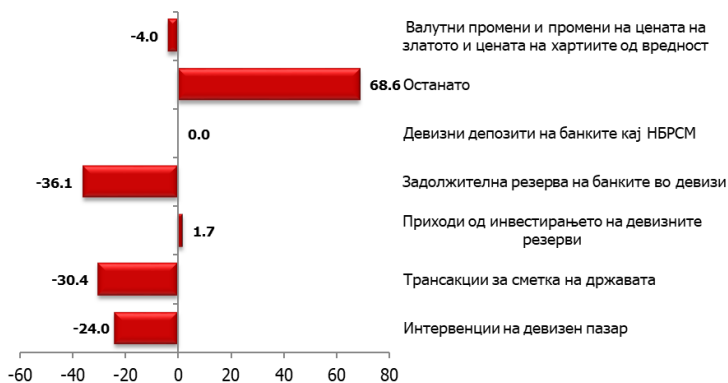

* Заклучно со 31.01.2021 година.

Извор: НБРСМ.

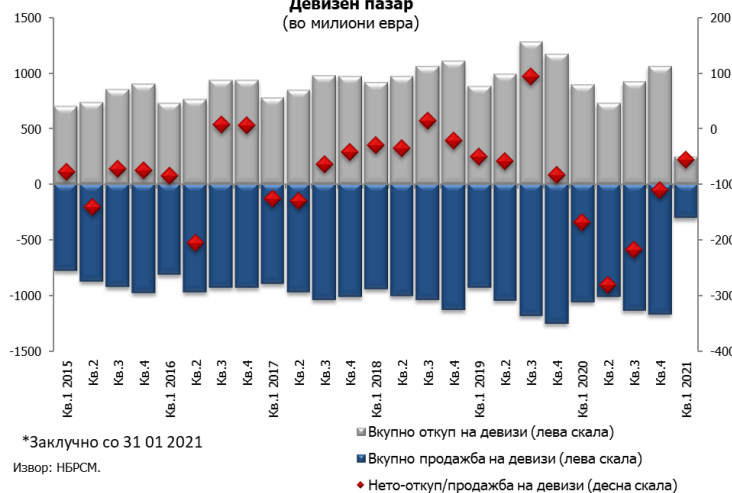
Состојбата на бруто девизните резерви на 31.1.2021 година изнесува 3.335,7 милиони евра. Гледано преку факторите на промена, во овој период имаше редовна отплата на обврските на јавниот сектор кон странство и Народната банка интервенира на девизниот пазар со продажба на девизи. Останатите текови имаа поумерено влијание врз промените кај девизните резерви во анализираниот период, меѓу кои и редовните трансакции преземени во рамките на управувањето со девизните резерви.

Фактори на промена на девизните резерви во јануари 2021 година (во милиони евра)

Извор: НБРСМ.

Девизен пазар (во милиони евра)

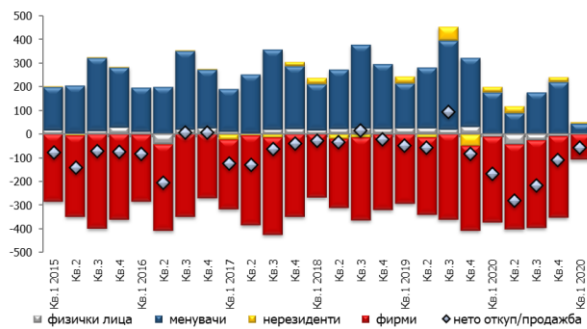

*Заклучно со 31 01 2021

Извор: НБРСМ.

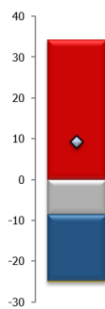
Во јануари 2021 година, на девизниот пазар на банките е остварена нето-продажба на девизи којашто е пониска во споредба со истиот период од минатата година, при повисок пад кај побарувачката во однос на падот на понудата на девизи.

Структура на девизен пазар,
(нето откуп/продажба, во милиони евра)

Извор: НБРСМ.

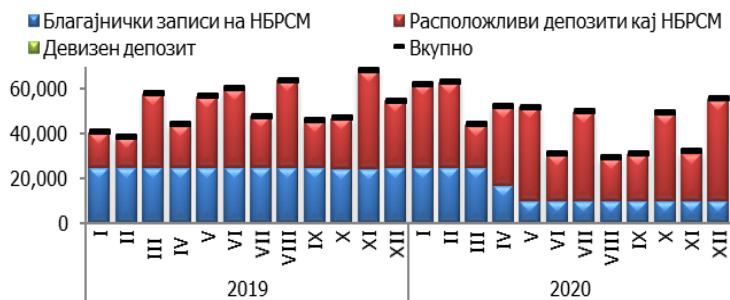
Годишна промена,
01.2021 - 01.2020,
во мил.евра

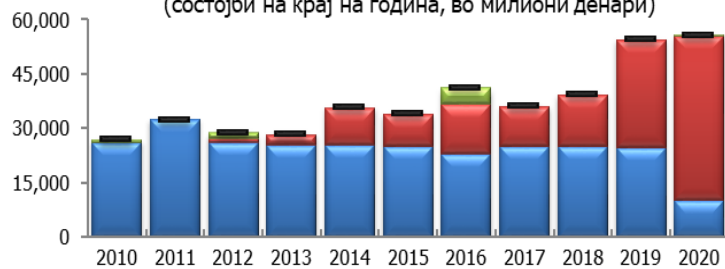
Секторската анализа покажува дека ваквите поместувања произлегуваат во целост од пониската нето-продажба кај фирмите.

Монетарни инструменти

(состојби на крај на месец, во милиони денари)

(состојби на крај на година, во милиони денари)

Извор: НБРСМ.

Состојбата на монетарните инструменти на крајот на декември се зголеми во споредба со претходниот месец, што се должи на зголемувањето на износот на пласирани средства на банките во депозити кај Народната банка, при непроменета состојба на благајничките записи¹⁶. Нивото на монетарните инструменти на крајот на декември е повисоко од проектираното за крајот на четвртиот квартал на 2020 година¹⁷.

Нето девизната актива на Народната банка на крајот на декември е повисока од проектираната состојба за крајот на четвртиот квартал од 2020 година.

Вкупните депозити на државата кај Народната банка во декември забележаа месечно намалување, а нивната состојба на крајот на декември е повисока во однос на проектираната за крајот на четвртото тримесечје од 2020 година.

Примарните пари во декември забележаа месечен пад, како резултат на намалувањето на вкупните резерви на банките кај Народната банка, при умерен раст на готовите пари во оптек. Притоа, состојбата на примарните пари на крајот на декември е пониска во однос на проектираното ниво.

¹⁶ На аукцијата на благајнички записи на Народната банка, којашто се одржа на 16 декември 2020 година, беа понудени и продадени благајнички записи во износ од 10.000 милиони денари, со камат на стапка од 1,5% и рок на достасување од 28 дена.

¹⁷ Споредбите на остварувањата се во однос на октомвриската проекција на Народната банка.

Ликвидност на банки*

*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.

Ликвидните средства на банкарскиот систем во јануари забележаа мал раст на месечно ниво. Промената произлегува од понискиот износ на пласмани на банките во краткорочните депозити, односно во депозитите преку ноќ, при непроменета состојба на благајничките записи¹⁸. Воедно, и автономните фактори на нето-основа придонесоа за намалување на ликвидноста на банкарскиот систем, главно како резултат на девизните интервенции.

Монетарни инструменти*

*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

Автономни фактори*

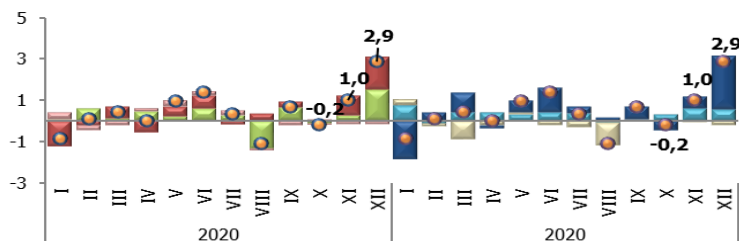

*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.

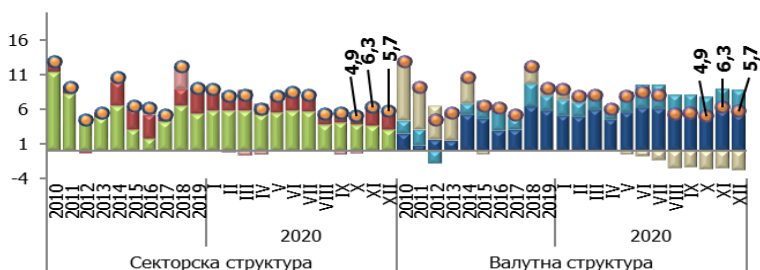
¹⁸ На аукцијата на благајнички записи на Народната банка, којашто се одржа на 13 јануари 2021 година, беа понудени и продадени благајнички записи во износ од 10.000 милиони денари, со каматна стапка од 1,5% и рок на достасување од 28 дена.

Вкупни депозити

(придонеси во п.п., месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

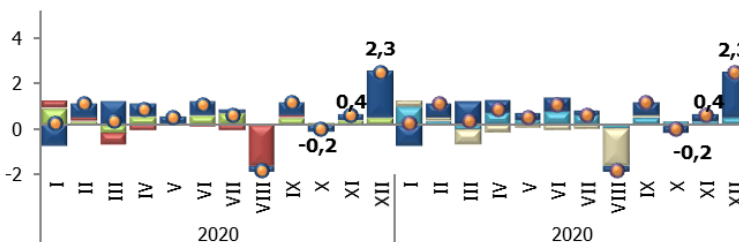

- Депозити на останати сектори*
- Депозити во странска валута
- Депозити на претпријатијата
- Депозити, месечни/годишни промени, во %
- Депозити во домашна валута
- Депозитни пари
- Депозити на домаќинствата
- Депозити, годишни промени, во %

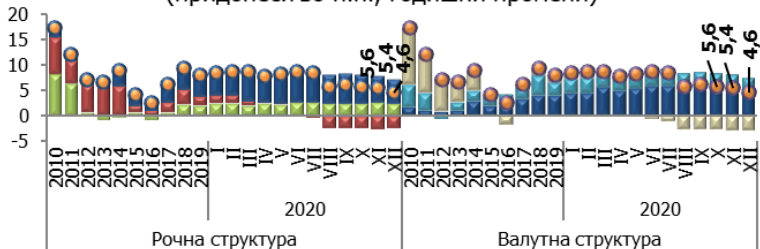
*Во депозитите на останати сектори се опфатени депозитите на останатите финансиски институции, депозитите на локалната самоуправа и депозитите на непрофитните институции кои им служат на домаќинствата кај банките, како и денарските трансфербилни депозити на останатите финансиски институции и на локалната самоуправа кај Народната банка
Извор: НБРСМ.

Депозити на домаќинства

(придонеси во п.п., месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

- Депозитни пари
- Депозити на домаќинствата во домашна валута
- Депозити на домаќинствата во странска валута
- Долгорочни депозити на домаќинствата
- Краткорочни депозити на домаќинствата
- Депозити на домаќинствата, месечни/годишни промени, во %

Извор: НБРСМ.

Вкупните депозити¹⁹ во финансискиот систем во декември остварија месечен раст од 2,9%, што делумно е резултат на влијанието на сезонските фактори, како и на исплатата на средства од четвртиот пакет економски мерки за справување со кризата од ковид-19. Од секторски аспект, порастот на вкупните депозити е резултат на речиси еднаквиот позитивен придонес на депозитите на претпријатијата и домаќинствата, при намалување на депозитите на останатите сектори. Според валутната структура, месечниот раст на вкупните депозити во најголем дел е резултат на растот на денарските депозити (во целост како резултат на растот на депозитните пари), при помал раст и на девизните депозити. Вкупните депозити во четвртото тримесечје на 2020 година остварија раст, којшто е умерено повисок во споредба со проектираниот прираст за четвртиот квартал од годината.

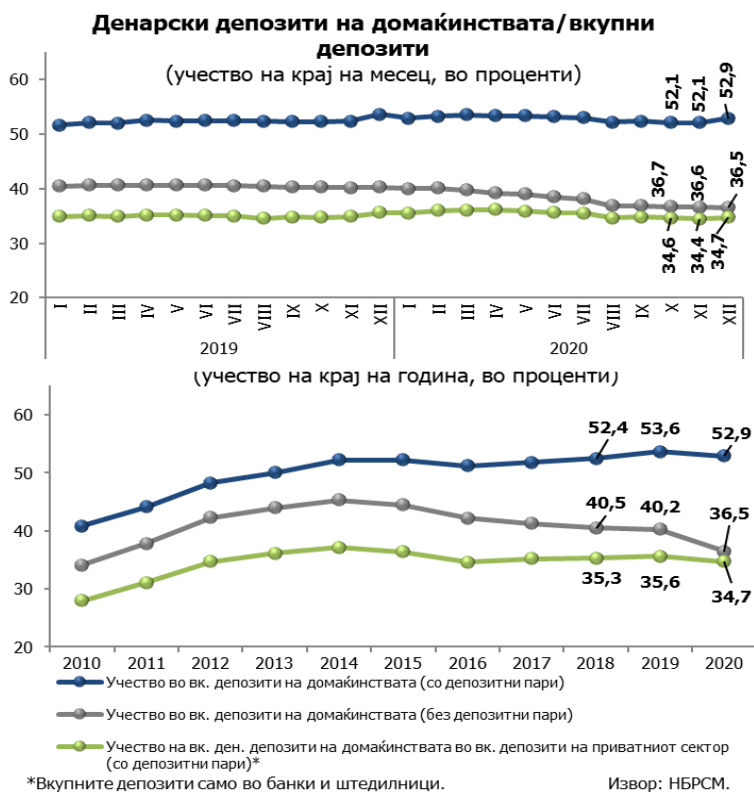
Годишната стапка на раст на вкупните депозити во декември изнесува 5,7%, при проектиран годишен раст за крајот на четвртиот квартал од 2020 година од 4,4%. Од секторски и валутен аспект, растот во поголем дел произлегува од депозитите на домаќинствата, односно од депозитните пари и депозитите во странска валута.

Депозитите на домаќинствата во декември остварија месечен раст од 2,3%, што преставува поголемо забрзување во однос на претходниот месец. Ова е резултат на промената кај денарските депозити (во целост како резултат на зголемувањето на депозитните пари), при помал раст и на девизните депозити. Дополнителен придонес кон растот имаат и краткорочните депозити, при речиси непроменети долгорочни депозити. Солидниот раст на депозитите на домаќинствата е резултат на одредени сезонски фактори коишто се карактеристични за крајот на годината (предвремените исплати на пензии и на дел

¹⁹ Податоците се однесуваат на депозитите на недржавниот сектор во банките и штедилниците, средствата на останатите финансиски институции на сметките кај НБРСМ и средствата на единиците на локалната самоуправа на сметките кај НБРСМ. Податоците соодветствуваат со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrsm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nspj.

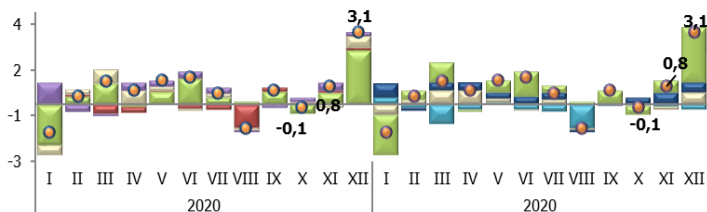
од платите во приватниот сектор), како и исплатата на финансиската поддршка за граѓаните од четвртиот пакет економски мерки за справување со последиците од корона-вирусот. **На годишна основа, растот на депозитите на домаќинствата изнесува 4,6%.**

Учеството на денарските депозити (со депозитните пари) во вкупните депозити на домаќинствата се зголеми за 0,8 п.п. во однос на претходниот месец и изнесува 52,9%.

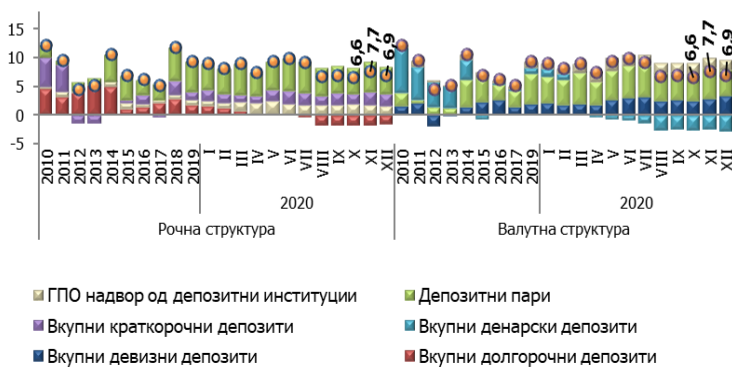

Парична маса M4

(придонеси во п.п., месечни промени)

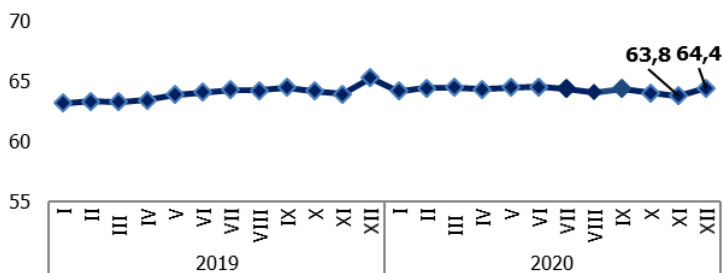
(придонеси во п.п., годишни промени)

Паричната маса, изразена преку најширокиот монетарен агрегат M4, во декември забележа раст од 3,1%. Зголемувањето во најголем дел е резултат на најликвидните компоненти на паричната маса, пред сè на зголемувањето на депозитните пари, при солиден раст и на готовите пари во оптек. Дополнителен придонес кон растот имаат и останатите компоненти, пред сè девизните депозити и краткорочните депозити, при минимален раст и на депозитите на долг рок. **На годишна основа, паричната маса во декември е повисока за 6,9%, при проектиран годишен раст од 5,4% за крајот на четвртиот квартал од 2020 година.**

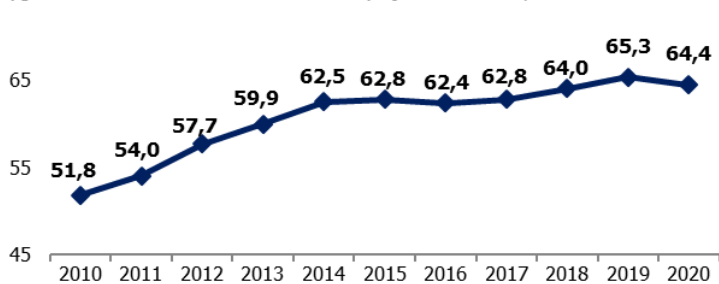
Учество на М4 денарски дел во вкупна парична маса М4

податоци на крај на месец, во %

Учеството на денарскиот дел во вкупната парична маса М4 на крајот на декември изнесува 64,4% (63,8% во претходниот месец).

податоци на крај на година, во %

Извор: НБРСМ.

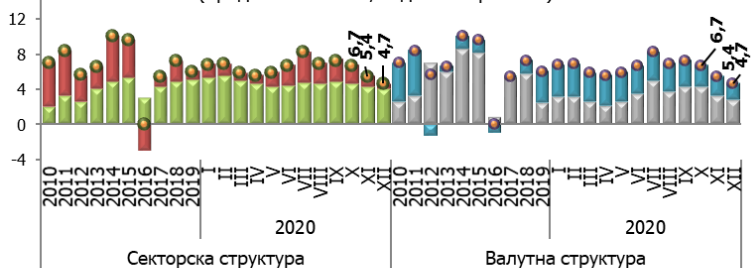
Вкупни кредити

(придонеси во п.п., месечни промени)

Вкупните кредити во декември забележаа месечен раст од 1,1%, наспроти минималниот пад во претходниот месец. Растот во најголем дел произлегува од кредитите на претпријатијата, при мал раст и на кредитите на домаќинствата. Според валутната структура, кредитниот раст речиси подеднакво е одраз на промената на кредитите и во домашна и во странска валута. Во четвртото тримесечје од 2020 година вкупните кредити остварија раст, којшто е умерено понизок од проектираниот квартален прираст за четвртиот квартал од годината.

(придонеси во п.п., годишни промени)

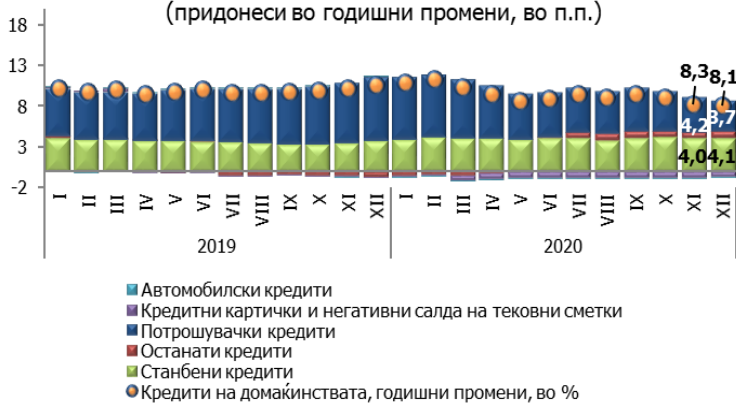

Годишната стапка на раст на вкупните кредити во декември изнесува 4,7%, при проектиран годишен раст од 5,3% за крајот на четвртиот квартал на 2020 година, согласно со октомвриската проекција. Од секторски аспект, растот и понатаму во поголем дел произлегува од растот на кредитите на домаќинствата, при помал позитивен придонес и од кредитите на претпријатијата. Во однос на валутната структура, поголем придонес во годишниот кредитен раст имаат кредитите во домашна валута, при позитивен придонес и на

Извор: НБРСМ.

- Кредити во странска валута
- Кредити во домашна валута
- Кредити на претпријатијата
- Кредити на домаќинствата
- Кредити, месечни/годишни промени, во %
- Кредити, годишни промени, во %

Кредити на домаќинствата*
(придонеси во годишни промени, во п.п.)

кредитите во странска валута (вклучително и денарските кредити со валутна клаузула).

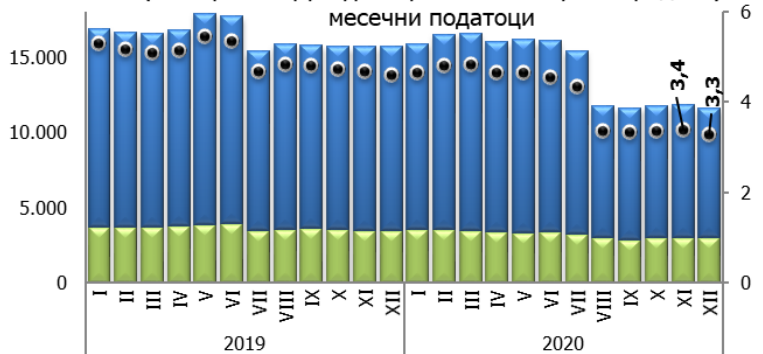
Годишниот раст на кредитите на домаќинствата²⁰ во декември изнесува 8,1%, при што во поголем дел произлегува од станбените кредити, со придонес од 4,1 п.п., при солиден позитивен придонес и на потрошувачките кредити (од 3,7 п.п.).

(придонеси во п.п., годишни промени)

*не се вклучени кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд

Сомнителни и спорни побарувања
(секторска структура и учество во вкупни кредити)

Учеството на сомнителните и на спорните побарувања во вкупните кредити во декември забележа минимален месечен пад од 0,1 п.п. и изнесуваше 3,3%. Гледано од аспект на секторската структура, и натаму најголемиот дел од вкупниот износ на нефункционалните кредити произлегува од секторот „претпријатија“, додека учеството на нефункционалните кредити на секторот „домаќинства“ е значително помало.

■ Сомнителни и спорни побарувања на претпријатијата во милиони денари, лева скала
 ■ Сомнителни и спорни побарувања на домаќинствата во милиони денари, лева скала
 ● Учество на сомнителните и спорните побарувања во вкупните кредити во %, десна скала
 Извор: НБРСМ.

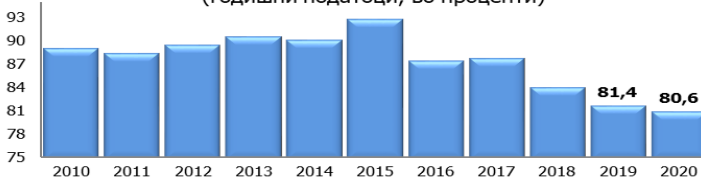
²⁰ Без кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд.

Сооднос помеѓу вкупните кредити и депозити (месечни податоци, во проценти)

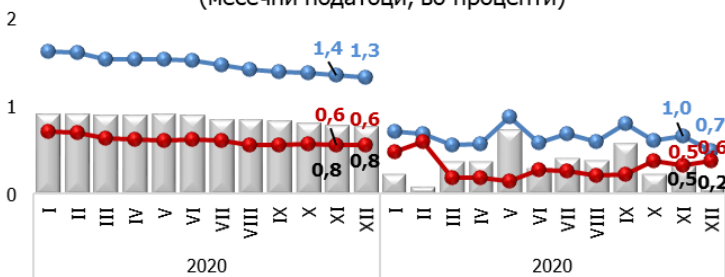
Показателот за искористеноста на депозитниот потенцијал на банките за кредитирање на приватниот сектор во декември изнесува **80,6%**, при што е малку понизок во споредба со проектираниот за крајот на 2020 година (82,1%), согласно со октомвриската проекција.

(годишни податоци, во проценти)

Извор: НБРСМ.

Каматни стапки на вкупните депозити (месечни податоци, во проценти)

Кај каматните стапки на вкупните депозити (денарски и во странска валута)²¹, каматниот распон се задржа на **0,8 п.п.**, при речиси непроменети каматни стапки на денарските и девизните депозити.

Кај **новопримените вкупни депозити**²², каматниот распон се намали и изнесува **0,2 п.п.** како резултат на намалувањето на каматната стапка на денарските депозити за **0,3 п.п.**, при пораст на каматната стапка на девизните депозити за **0,1 п.п.**

Каматен распон (во п.п.)
 Каматна стапка на денарски депозити
 Каматна стапка на девизни депозити

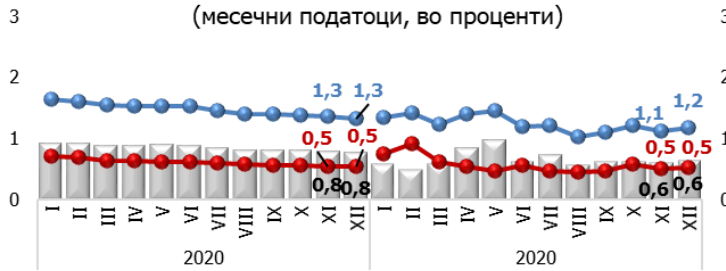
Извор: НБРСМ

²¹ Податоците за каматните стапки се согласно со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nsp.x.

²² Во однос на каматните стапки на новопримените депозити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новопримените депозити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новопримени депозити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Каматни стапки на депозитите на домаќинствата

(месечни податоци, во проценти)

(податоци со крај на година, во проценти)

■ Каматен распон (во п.п.)
● Каматна стапка на денарски депозити
● Каматна стапка на девизни депозити

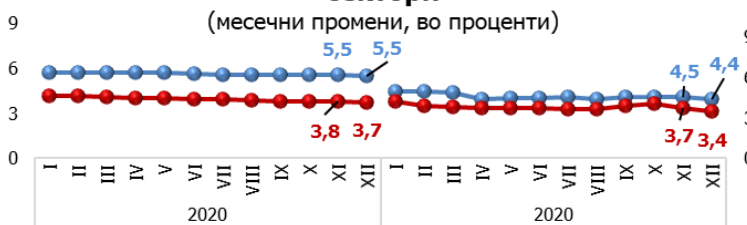
Извор: НБРСМ

Кај каматните стапки на депозитите на домаќинствата распонот меѓу каматните стапки на денарските и девизните депозити и понатаму изнесува 0,8 п.п., при непроменети каматни стапки на денарските и девизните депозити.

Каматниот распон кај новопримените депозити на домаќинствата исто така не забележа промена, при речиси непроменети каматни стапки на денарските и девизните депозити.

Каматни стапки на вкупните кредити, по сектори

(месечни промени, во проценти)

(податоци со крај на година, во проценти)

● Каматна стапка на кредити на домаќинства
● Каматна стапка на кредити на претпријатија

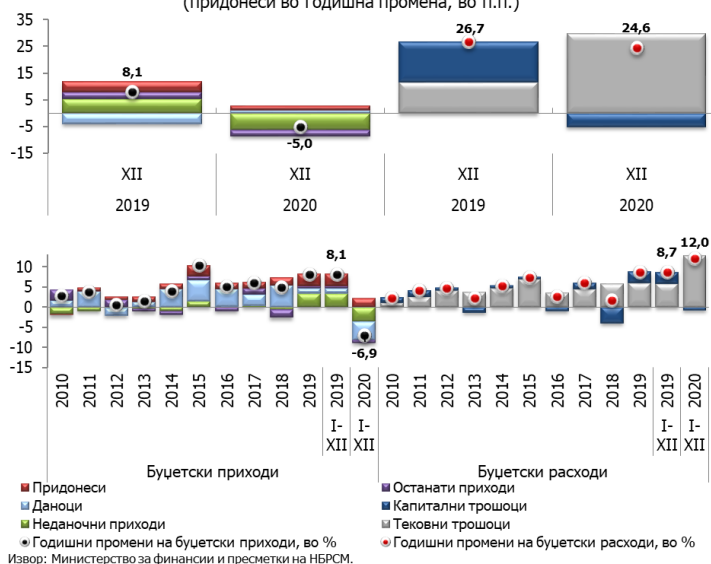
Извор: НБРСМ

Во декември, каматните стапки на вкупните кредити на претпријатијата и домаќинствата не забележаа значителна месечна промена, при што изнесуваа 3,7% и 5,5%, соодветно.

Кај новоодобрените кредити²³ во декември, каматните стапки на претпријатијата и домаќинствата забележаа намалување од 0,3 п.п и 0,1 п.п., соодветно, при што овие две каматни стапки изнесуваат 3,4% и 4,4%, соодветно.

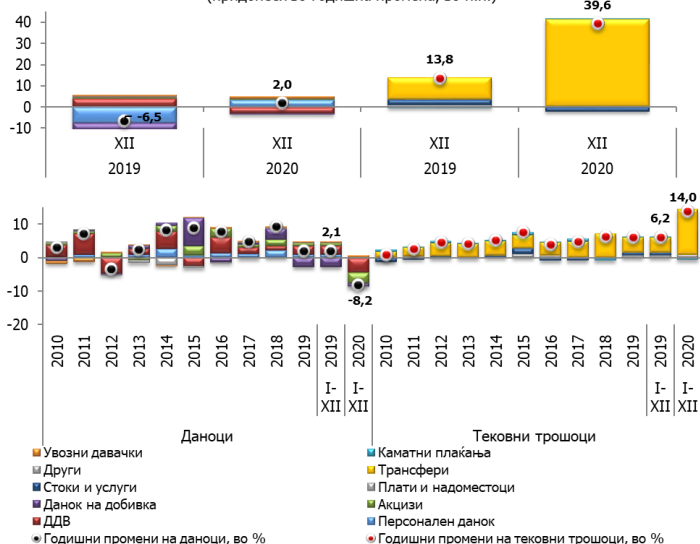
²³ Во однос на каматните стапки на новоодобрените кредити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новоодобрените кредити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новоодобрени кредити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Буџетски приходи и расходи
(придонеси во годишна промена, во п.п.)

Во Буџетот на Република Северна Македонија (централниот буџет и буџетите на фондовите), во декември 2020 година, вкупните буџетски приходи и натаму се намалуваат на годишна основа, но послабо. Од друга страна, забрза годишниот раст на вкупните буџетски расходи. Намалувањето на буџетските приходи од 5,0% во најголем дел произлегува од неданочните приходи и останатите приходи²⁴, додека даноците и придонесите бележат позитивно остварување. Имено, даночните приходи се повисоки за 2,0% на годишна основа, како резултат на повисоките приливи од персоналниот данок, увозните давачки, акцизите и данокот на добивка, при пад на нето-приходите од ДДВ. Растот на **буџетските расходи** од 24,6% на годишна основа во целост произлегува од повисоките тековни трошоци, при намалени капитални трошоци. Тековните трошоци во декември се зголемени за 39,6% на годишно ниво, најмногу заради растот на трансферите²⁵.

Даноци и тековни трошоци
(придонеси во годишна промена, во п.п.)

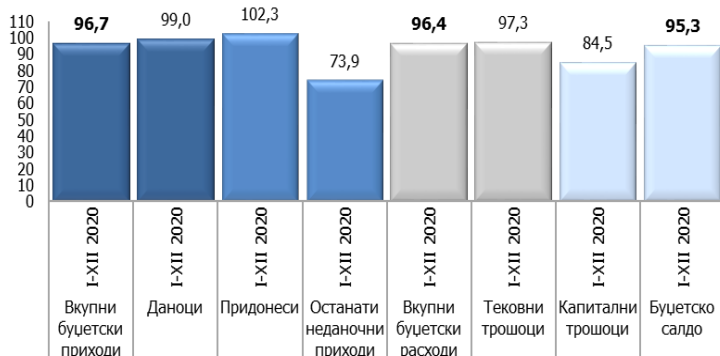

Во периодот јануари – декември 2020 година, вкупните буџетски приходи се пониски за 6,9% во споредба со истиот период од претходната година. Намалување се забележува кај сите главни приходни категории, освен кај придонесите коишто остварија пораст. Од друга страна, вкупните буџетски расходи се повисоки за 12,0%, што во најголем дел се должи на повисоките тековни трошоци (главно поради зголемените трансфери).

²⁴ Останатите приходи вклучуваат капитални приходи, странски донации и приходи од наплатени заеми.

²⁵ Растот на трансферите на годишна основа најмногу се поврзува со исплатите поврзани со мерките за ублажување на ефектите од пандемијата, искажани во категоријата „други трансфери“, а во помал дел и со повисоките трошоци за здравствена заштита.

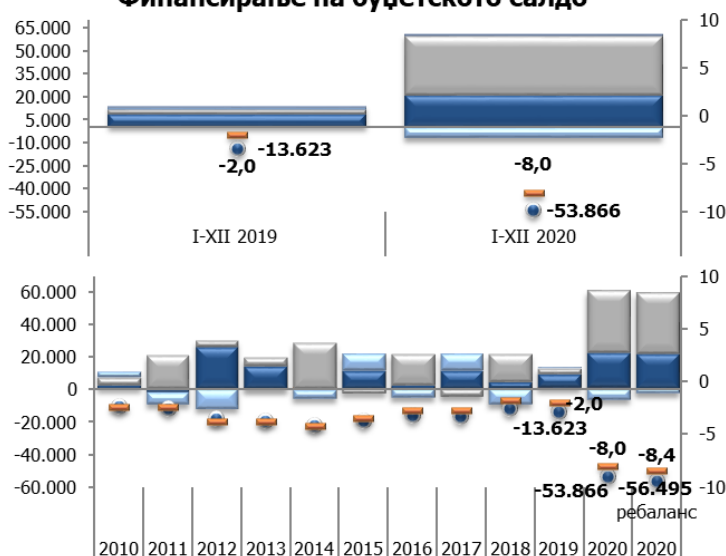
Реализација на Буџетот, по категории

*за 2020 година, пресметките се направени во однос на ребалансот на Буџетот за 2020 година.
Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Во споредба со вториот ребаланс²⁶ на Буџетот за 2020 година, во периодот јануари – декември од 2020 година се остварени 96,7% од планираните буџетски приходи, додека остварувањето кај буџетските расходи изнесува 96,4%. Остварениот буџетски дефицит во износ од 53.866 милиони денари претставува 95,3% од планираниот дефицит.

Финансирање на буџетското салдо

Остварениот буџетски дефицит во 2020 година од 53.866 милиони денари (или 8,0% од номиналниот БДП²⁷) во најголем дел е финансиран преку задолжување во странство²⁸, при што дел од приливите се задржани како депозити на државата кај Народната банка. Воедно, во овој период, државата дополнително се задолжи на домашниот пазар на државни хартии од вредност.

- Промена на депозити*
- Надворешно финансирање (нето)
- Домашно финансирање (нето)
- Приливи од приватизација
- Буџетско салдо
- Буџетско салдо (% од номинален БДП), десна скала

* Позитивна промена: намалување депозити кај НБРСМ; негативна промена: зголемување депозити кај НБРСМ.
Извор: Министерство за финансии

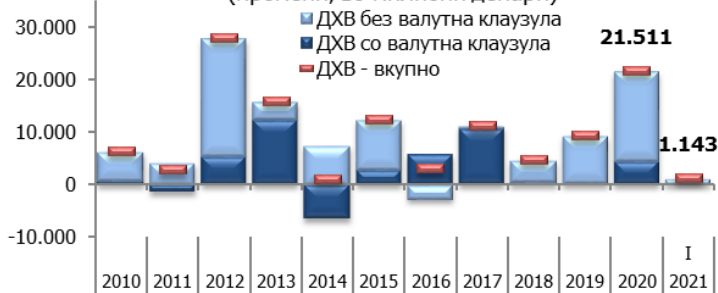
²⁶ На 4 ноември 2020 година е усвоен вториот ребаланс на буџетот за 2020 година („Службен весник на РСМ“ бр. 262 од 4.11.2020 година).

²⁷ Во рамките на анализата, за номиналниот БДП за 2020 година се користат октомвриски проекции на Народната банка.

²⁸ На почетокот на април, Меѓународниот монетарен фонд одобри финансиска поддршка за нашата земја, преку Инструментот за брзо финансирање, во износ од околу 176 милиони евра. Исто така, во јуни беше остварен прилив на средства од новоиздадената еврообврзница, додека во октомври беше остварен прилив на сметка на државата од 83 милиони евра, во вид на заем во рамките на макрофинансијата помош од Европската комисија.

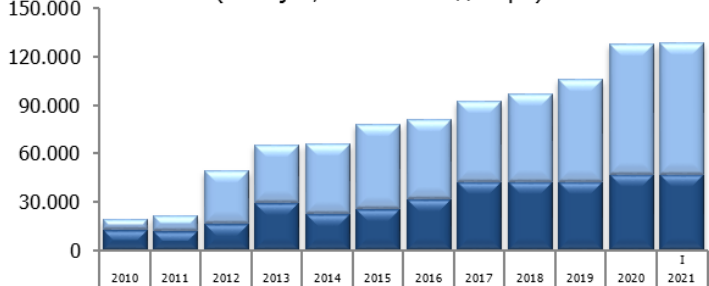
Државни хартии од вредност

(промени, во милиони денари)

Во јануари 2021 година, состојбата на издадените државни хартии од вредност²⁹ на примарниот пазар се зголеми на месечна основа за 1.143 милиони денари и на крајот од месецот изнесуваше 129.008 милиони денари. Зголемувањето на државните хартии од вредност во јануари произлегува од растот кај дванаесет месечните и петнаесет годишните државни обврзници.

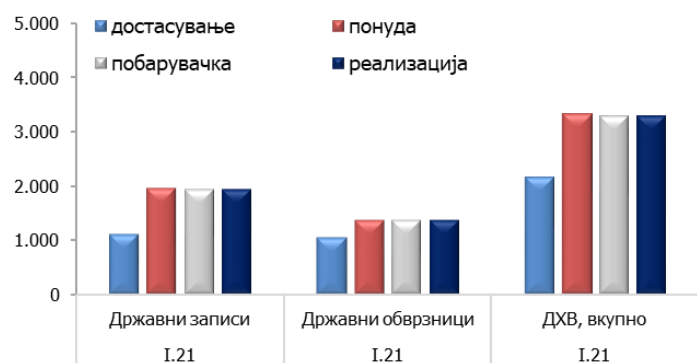
(состојби, во милиони денари)

Извор: Министерство за финансии.

Аукции на државни хартии од вредност

во милиони денари

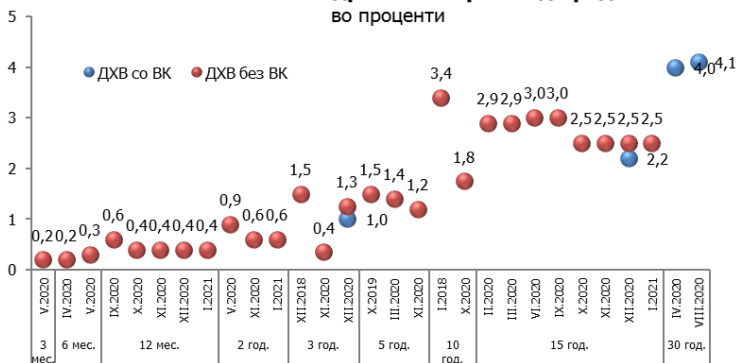

Новите емисии на државни хартии од вредност во јануари³⁰ 2021 година беа со рочност од дванаесет месеци, две и петнаесет години, при што интересот на пазарните учесници беше речиси ист со понудениот износ. Во услови на емисија на државни хартии од вредност во повисок износ од износот којшто достасуваше, нивната состојба на крајот на јануари се зголеми.

Извор: Министерство за финансии.

Каматни стапки на државни хартии од вредност

во проценти

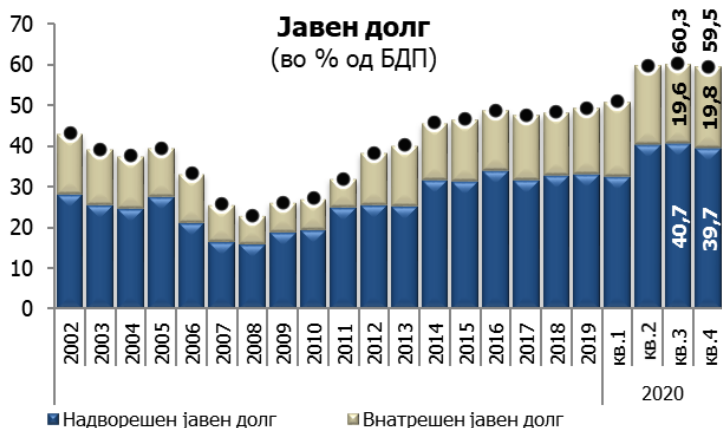

Во јануари, на редовната аукција Министерството за финансии ги задржа на исто ниво каматните стапки на новоиздадените дванаесет месечни, двегодишни и петнаесет годишни државни хартии од вредност без валутна клаузула (0,4%, 0,6% и 2,5%, соодветно).

Извор: Министерство за финансии.

²⁹ За 2021 година, според Буџетот, планирано е нето домашно задолжување (континуирани државни хартии од вредност) на државата во износ од 18.448 милиони денари, односно раст на состојбата на државни хартии од вредност до ниво то од 146.313 милиони денари.

³⁰ Во јануари 2021 година достасаа дванаесет месечните државни записи, двегодишните и тригодишните државни обврзници.

■ Надворешен јавен долг ■ Внатрешен јавен долг
 • Вкупен јавен долг
 Извор: Пресметки на НБРСМ врз основа на податоци од Министерството за финансии.

На крајот на четвртиот квартал од 2020 година, јавниот долг³¹ изнесува 59,5% од БДП³², што е помалку за 0,8 п.п. во споредба со крајот на претходниот квартал. Ваквата промена произлегува од надворешниот јавен долг³³, којшто е намален за 1,0 п.п. и на крајот на кварталот изнесува 39,7% од БДП, при незначителна промена кај внатрешниот јавен долг, којшто изнесува 19,8% од БДП. Вкупниот државен долг во четвртиот квартал од годината е намален во однос на крајот на претходниот квартал за 0,5 п.п. и изнесува 50,6% од БДП, додека долгот на јавните претпријатија (гарантиран и негарантиран)³⁴ на крајот на кварталот изнесува 8,9% од БДП.

³¹Јавниот долг е дефиниран со Законот за јавен долг („Службен весник на РМ“ број 62/2005, 88/2008, 35/2011, 139/2014 и 98/2019) според кој претставува збир на државниот долг и долгот на јавните претпријатија основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје, како и трговските друштва коишто се во целосна или во претежна сопственост на државата или на општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје.

³² Во рамките на анализата, за номиналниот БДП за 2020 година, користени се октомвриските проекции на Народната банка.

³³ Во ноември 2020 година беше извршена отплата на преостанатиот дел од еврообврзницата издадена во 2015 година.

³⁴ Согласно со измените во Законот за јавен долг од мај 2019 година негарантираниот долг на јавните претпријатија и акционерските друштва основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје, се пресметува во јавниот долг („Службен весник на РМ“ бр. 62/2005, 88/2008, 35/2011, 139/2014 и 98/2019).

Прилог 1 : Индикативни категории за личната потрошувачка и бруто-инвестициите

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ЛИЧНАТА ПОТРОШУВАЧКА

	2018				2019				2020						
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	окт.	ноем.	дек.
	<i>реални годишни промени во %</i>														
Промет во трговија на мало*	5,8	8,9	9,4	10,5	7,6	8,8	12,0	13,8	1,0	-18,6	-15,7	-15,5	-13,4	-17,1	-15,9
Бруто приходи од ДДВ*	3,9	6,5	7,5	6,9	3,5	1,4	7,5	6,6	1,8	-20,0	-10,8	-4,2	-9,9	-4,3	2,1
Увоз на стоки за широка потрошувачка*	8,0	2,6	3,0	11,0	2,8	5,9	9,7	4,7	6,8	-12,4	-3,6	-9,4	-13,6	-5,8	-8,2
Домашно производство на потрошни добра	6,1	-1,0	-0,1	5,6	0,5	-1,0	2,4	-2,0	-0,5	-22,4	-9,3	-12,1	-14,1	-17,2	-4,6
Кредити на население*	7,7	8,2	8,5	9,3	8,2	9,6	9,3	10,1	9,7	6,3	6,2	4,5	5,6	4,8	4,5
Просечна нето-плата*	3,4	4,7	3,9	5,4	2,2	2,4	3,5	4,2	10,0	4,6	7,0	-	6,3	4,7	-
Приватни нето-трансфери*	5,6	9,2	4,3	2,1	-2,2	-4,7	5,7	2,2	-2,7	-40,2	-36,7	-	-	-	-
Пензии*	2,1	3,4	2,6	4,4	4,1	2,2	3,9	2,1	5,7	6,2	5,3	5,4	4,7	6,0	5,5

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ИНВЕСТИЦИИТЕ

	2018				2019				2020						
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	окт.	ноем.	дек.
	<i>реални годишни промени во %, освен за СДИ промените на реалните износи се во милиони денари</i>														
Увоз на средства за работа*	19,1	20,2	10,5	11,6	1,9	4,8	12,5	6,4	0,9	-34,6	-2,9	4,5	-0,5	-1,1	14,9
Извршени градежни работи**	-39,6	0,9	-10,0	14,6	15,1	-3,3	3,0	5,3	6,3	-5,1	3,0	-	7,4	18,7	-
Домашно производство на капитални производи	19,3	24,2	16,0	5,7	12,3	-2,9	10,7	7,1	-5,7	-46,0	-9,0	1,0	1,3	0,8	1,0
Државни капитални инвестиции*	-65,0	-39,5	-10,7	-34,1	-11,1	62,7	26,3	66,5	23,8	-34,4	26,0	-20,7	-8,9	-19,6	-22,3
Директни инвестиции***	8470,6	5711,2	3716,7	8238,3	-10950,9	-2541,5	5284,4	-6903,5	4212,6	-2604,5	-6127,0	-	-	-	-
Долгорочни кредити на претпријатија*	2,0	4,7	6,6	5,9	4,9	4,8	2,6	6,4	4,1	8,2	11,5	5,8	7,7	6,2	5,8

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

**реалните стапки на раст се добиени со користење на стапката на раст на дефлаторот на трошоците во градежништвото за нови објекти за домување.

***реалните износи се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните износи со нивото на индексот на потрошувачките цени (база година: 2018=100).

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.